

NOTAT

07-09-2016

Til Økonomiudvalget

Sagsnr.
2016-0299108

Enghave Brygge. Afgørelse fra Natur- og Miljøklagenævnet om lokalplan, kommuneplantillæg, miljørapport og VVM-tilladelse

Dokumentnr.
2016-0299108-2

Teknik- og Miljøforvaltningen orienterer Teknik- og Miljøudvalget om afgørelsen.

Sagsbehandler
Charlotte Gress Sørensen

Natur- og Miljøklagenævnet har den 19. juli 2016 truffet afgørelse om lokalplan og VVM-tilladelse for Enghave Brygge, der blev påklaget. Nævnet har ikke givet klagerne medhold.

Den 19. juni 2013 vedtog Borgerrepræsentationen en lokalplan med kommuneplantillæg og miljørapport for Enghave Brygge.

Afgørelsen blev påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet, der med dets afgørelse af 6. juni 2014 ophævede vedtagelsen af planerne. Det skyldtes, at lokalplanens bestemmelse om overholdelse af støjgrænser ikke var tilstrækkeligt tydeligt formuleret.

Efter afholdelse af en supplerende høring om ændringen af denne bestemmelse vedtog Borgerrepræsentationen planerne igen den 27. november 2014.

Kommunen meddelte endvidere den 26. marts 2015 efter vedtagelse i Teknik- og Miljøudvalget en VVM-tilladelse til den del af projektet, hvor kommunen er myndighed (landdelen).

Den nye vedtagelse af lokalplan mm. og VVM-tilladelsen blev påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet henholdsvis den 9. februar og den 7. april 2015.

Klagerne var en række lokalforeninger (Foreningen til Hovedstadens forskønnelse, Friluftsrådet København, Havnelauget, Husbådeforeningen Skibbroen, Københavns Roklub, Roklubben SAS og Vesterbro Trafik- og Byrumsgruppe), en lokalafdeling af Danmarks Naturfredningsforening samt én privatperson.

Klager har vedrørende lokalplanen overordnet anført, at kommunen har tilsidesat sit ansvar for sikring af værdifulde kulturmiljøer i form af H.C. Ørstedværket og andre eksisterende bygninger samt rekreative miljøer i havnen. Endvidere, at planerne ikke i tilstrækkelig grad vurderer de fremtidige bebyggelsesforhold i kystnære dele af byzonen.

Klager har vedrørende VVM-tilladelsen overordnet anført, at:

- VVM-redegørelsen ikke indeholder en alternativ plan
- VVM-redegørelsen er mangelfuld vedrørende afdækning af miljørisici i form af forurening ved udgravning, undersøgelse af forurening af kanalbund og ved fjernelse af metalobjekter fra havnebunden, dioxinforurening, opfyldning med forurennet jord samt katastrofe ved brand eller eksplosion.

Nævnet har den 19. juli 2016 truffet afgørelse i begge sager.

I overensstemmelse med flertallet giver Natur- og Miljøklagenævnet ikke medhold i klagerne og vedtagelsen af planerne står således ved magt.

VVM-tilladelsen af 26. marts 2015 stadfæstes, dog således at der indsættes følgende nye vilkår:

”Ved risiko for transport af opslæmmet materiale fra projektområdet til Natura 2000-område nr. 143 skal der iværksættes de afhjælpende foranstaltninger, som kommunen vurderer nødvendige, herunder skal det vurderes, om slusen ved Sjællandsbroen skal lukkes.”

Kommunen havde i sit vilkår skrevet, at der ved konstateret udledning skulle ske denne type forholdsregler. Dette er skærpet til, at det skal ske ved risiko.

Afgørelsen er vedlagt som bilag.

NATUR- OG MILJØKLAGENÆVNET

Rentemestervej 8
2400 København NV
Telefon: 72 54 10 00
nmkn@nmkn.dk
www.nmkn.dk

19. juli 2016 · J.nr.: NMK-33-02953 og NMK-34-00481 · KlageID: 72057 og 65945 · Ref.: LILAG/MACOS

AFGØRELSE i sag om Københavns Kommunes planlægning for Enghave Brygge

Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 3 og 4¹.

Natur- og Miljøklagenævnet kan ikke give medhold i klagen over kommunens afgørelse af 27. november 2014 om endelig vedtagelse af lokalplan nr. 494 Enghave Brygge og kommuneplantillæg nr. 36 med miljørapport, som herefter står ved magt. Der gives heller ikke medhold i klagen over Københavns Kommunes VVM-redegørelse, som herefter ligeledes står ved magt.

VVM-tilladelsen af 26. marts 2015 stadfæstes, dog således at der indsættes følgende nye vilkår:

“Ved risiko for transport af opslæmmet materiale fra projektområdet til Natura 2000-område nr. 143 skal der iværksættes de afhjælpende foranstaltninger, som kommunen vurderer nødvendige, herunder skal det vurderes, om slusen ved Sjællandsbroen skal lukkes.”

Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet². Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. planlovens § 62.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 5, stk. 1, i lov om Natur- og Miljøklagenævnet.

---

¹ Lovbekendtgørelse nr. 1529 af 23. november 2015

² Lovbekendtgørelse nr. 1620 af 8. december 2015 om Natur- og Miljøklagenævnet

1. Klagerne til Natur- og Miljøklagenævnet

1.1 Klagen over lokalplan nr. 494 Enghave Brygge

Der er den 9. februar 2015 klaget over Københavns Kommunes endelige vedtagelse af 27. november 2014 af lokalplan nr. 494 Enghave Brygge med kommuneplantillæg nr. 36 med miljørapport. Klagen er en fælles klage fra en række lokalforeninger (Foreningen til Hovedstadens forskønnelse, Friluftsrådet København, Havnelauget, Husbådeforeningen Skibbroen, Københavns Roklub, Roklubben SAS og Vesterbro Trafik- og Byrumsgruppe), en lokalafdeling af Danmarks Naturfredningsforening samt én privatperson.

Klagen vedrører:

- Anmodning om genoptagelse af Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 6. juni 2014, hvor nævnet ophævede kommunens endelige vedtagelse af lokalplan nr. 494 og kommuneplantillæg nr. 15 med miljørapport fra 2013 m.v. Nævnet har den 22. juni 2014 afslået en anmodning om at genoptage sagen. Disse afgørelser omtales nærmere nedenfor.
- Genfremstilling af klagepunkter, som nævnet ifølge klager ikke tog stilling til i afgørelsen af 6. juni 2014.

Klager har overordnet - i forhold til de tidligere fremsatte klagepunkter - anført, at kommunen har tilsidesat sit ansvar for sikring af værdifulde kulturmiljøer og andre væsentlige kulturhistoriske bevaringsværdier samt for rekreative miljøer i havnen.

Klager mener, at kommunen har handlet i strid med planlovens § 11a, pkt. 15 (om retningslinjer i kommuneplanen om sikring af kulturhistoriske bevaringsværdier m.v.), § 11f, stk. 4 (om vurdering af fremtidige bebyggelsesforhold i kystnære dele af byzonen ved kommuneplanrevision), og § 16, stk. 4 (om redegørelse for påvirkning af bebyggelse og anlæg i kystnærhedszonen i lokalplanforslag), og at det aktuelle plangrundlag ikke er i overensstemmelse med kommuneplanen.

Klagen er nærmere gengivet nedenfor under sagens oplysninger.

1.2 Klagen over VVM-redegørelse og VVM-tilladelse

Den samme kreds af klager (bortset fra Københavns Roklub) har den 7. april 2015 klaget over kommunens VVM-redegørelse og VVM-tilladelse.

Det er overordnet anført, at:

- VVM-redegørelsen ikke indeholder en alternativ plan
- VVM-redegørelsen er mangelfuld vedrørende afdækning af miljørisici
- VVM-redegørelsen er mangelfuld vedrørende belysning af projektets effekt på rekreative muligheder, herunder sikkerhed for rosporten og kulturhistoriske bevaringsværdier.

Klagepunktet om miljørisici vedrører:

- a. miljørisiko i forbindelse med udgravning svarende til boligø B og C
- b. undersøgelse af forurening i kanalbund
- c. miljørisiko i forbindelse med fjernelse af metalobjekter fra havnebunden
- d. miljørisiko i forbindelse med anlægsarbejder under boligøer og kanalbunde
- e. risikoen for dioxin-forurening
- f. opfyldning med forurenede jordklasse 3 og forurenede flyveaske i havnen

- g. risiko for katastrofe ved brand eller eksplosion.

Denne klage er tillige nærmere gengivet nedenfor under sagens oplysninger.

2. Sagens oplysninger

Københavns Kommune har den 27. november 2014 endeligt vedtaget lokalplan nr. 494 Enghave Brygge og kommuneplantillæg nr. 36 med miljørapport efter miljøvurderingsloven. Plangrundlaget er offentliggjort den 19. januar 2015. Dette plangrundlag muliggør omdannelse af området omkring H.C. Ørstedværket til et integreret byområde, en kanalby, og samtidigt opretholdes H.C. Ørstedværket som kraftvarmeværk.

Kommunen har truffet afgørelse om, at projektet med kanaler og opfyldninger på Enghave Brygge er VVM-pligtigt og sammen med Kystdirektoratet (og senere Trafikstyrelsen) udarbejdet VVM-redegørelse af 18. juni 2014, som var i høring juni-september 2014. Kommunen har den 26. marts 2015 meddelt VVM-tilladelse til den del af projektet, hvor kommunen er myndighed (land-delen).

2.1 Natur- og Miljøklagenævnets tidligere afgørelser om Enghave Brygge

Natur- og Miljøklagenævnet har tidligere truffet en række afgørelser vedrørende Københavns Kommunes planlægning for Enghave Brygge, herunder bl.a.:

2.1.1 Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 25. november 2013 om VVM-screening af byudvikling af Enghave Brygge (formandsafgørelse)

Kommunen har den 29. maj 2012 truffet afgørelse om, at byudvikling af Enghave Brygge ikke er VVM-pligtigt. Det fremgår om projektet:

”Området, der udgør ca. 20 ha, vil blive delt op af en række kanaler og der vil ske opfyldninger langs de nye ”øer” mod øst og syd. Bebyggelsesmulighederne bliver samlet på ca. 285.000 m² etageareal. Arealerne vil kunne rumme ca. 2.200 boliger samt erhverv og enkelte servicefunktioner med op mod 1.900 arbejdspladser. På H. C. Ørstedværkets arealer vil der på sigt kunne byudvikles, såfremt værket ændrer status til kun at være et anlæg, der bruges ved spidsbelastning.”

Det fremgår om etablering af kanaler og opfyldning m.v.:

”Etablering af kanaler og opfyldning i forbindelse med udbygningen af området samt flytning af en gasledning er også omfattet af VVM-reglerne, men planerne er ikke så konkrete på nuværende tidspunkt, at By og Havns anmeldelse også omfattede disse. Når kommunen modtager en anmeldelse, vil kanaler og opfyldninger blive screenet...”

VVM-screeningen af byudviklingen, jf. VVM-bekendtgørelsens bilag 2 punkt 11a ”Infrastrukturplanlægning, anlægsarbejder i byzone”, omfattede støj- og luftforurening fra trafikken, klima og klimasikring, påvirkning af bygningskulturmiljøet samt håndtering af forurenede jord.

Kommunens afgørelse blev påklaget af 5 lokale foreninger.

Natur- og Miljøklagenævnet afviste ved afgørelsen af 25. november 2013 at behandle klagen, da klagefristen var overskredet. Nævnet bemærkede, at klagers synspunkt om VVM-screening af det samlede projekt i givet fald må gøres gældende i forbindelse med en klage over kommunens VVM-screening af kanaler og opfyldning på Enghave Brygge, som kommunen efter det oplyste arbejdede med. (NMK-34-00294)

2.1.2 Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 6. juni 2014 om vedtagelse af lokalplan nr. 494 og kommuneplantillæg 15 med miljørapport samt om VVM-pligt for kanaler og opfyldning (formandsafgørelse)

Kommunen har den 25. juli 2013 offentliggjort afgørelsen om endelig vedtagelse af lokalplan og kommuneplantillæg med miljørapport efter miljøvurderingsloven. Der blev indgivet klager af 5 lokale foreninger. De centrale emner i klagen vedrørende plangrundlaget var:

- Kommunens tilladelse til udvidelse af byzone er i strid med planlovens § 5j, stk. 1,
- Kommunens tilladelse til højhusbyggeri ud i havnen er i strid med planlovens § 11f, stk. 4, og § 16, stk. 4,
- Kommunen tilsidesætter ansvaret for sikring af værdifulde kulturmiljøer og andre væsentlige kulturhistoriske bevaringsværdier i strid med planlovens § 11a, punkt 15, jf. § 11f, stk. 4, og er i uoverensstemmelse med Kommuneplan 2011
- Informationen til offentligheden har været mangelfuld i strid med planlovens § 1, stk. 2,
- Kommunen har ikke indkaldt ideer og forslag til planlægningsarbejdet, jf. planlovens § 23c.

Det var i en yderligere klage bl.a. anført, at

- Kommunen har tilsidesat planlovens § 15 a om bestemmelser i en lokalplan, der udlægger støjbelastede arealer til støjfølsom anvendelse.

Kommunen har den 21. februar 2014 truffet afgørelse om, at et anmeldt projekt om kanaler og opfyldning på Enghave Brygge er VVM-pligtigt. 6 lokale foreninger påklagede afgørelsen og anførte, at

- påbegyndelse af Enghave Brygge projektet i sin helhed er VVM-pligtigt, og at det er i strid med reglerne, når kommunen lægger op til at screene delprojektet fremfor det samlede projekt.

Natur- og Miljøklagenævnet anså ikke planlovens § 15a - hvorefter en lokalplan kun må udlægge støjbelastede arealer til støjfølsom anvendelse, hvis planen med bestemmelser om etablering af afskærmningsforanstaltninger m.v. kan sikre den fremtidige anvendelse mod støjgener - for opfyldt og fandt, at dette var en væsentlig mangel. Nævnet ophævede derfor kommunens endelige vedtagelse af lokalplan og kommuneplantillæg med tilhørende miljørapport.

Nævnet gav ikke medhold i klagepunktet om, at planernes udlæg af nye arealer i byzone er i strid med Fingerplan 2007 og dermed planlovens § 5j. Nævnet gav heller ikke medhold i klagepunktet om, at vedtagelse af plangrundlaget er i strid med planlovens § 23c om indkaldelse af ideer og forslag til planlægningsarbejdet.

Nævnet fandt på grundlag af kommunens oplysninger om, at den igangværende VVM-procedure ikke bare omfattede miljøpåvirkningen fra etableringen af kanaler og opfyldning, men fra hele byudviklingsprojektet, at klagen over kommunens afgørelse af 21. februar 2014 om VVM-pligt ikke længere var aktuel, og derfor betragtedes som bortfaldet.

Nævnet fandt ikke anledning til at tage stilling til de øvrige spørgsmål i klagerne, herunder om planlovens § 11a, stk. 1, nr. 15, om retningslinjer for bl.a. sikring af kulturhistoriske bevaringsværdier, planlovens § 11f, stk. 4, og § 16, stk. 4, om de kystnære dele af byzonerne samt et senere anført klagepunkt om miljøvurderingsloven. (NMK-33-02030, NMK-41-00254 og NMK-34-00351)

2.1.3 Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 24. september 2014 om kommunens høring af ændring af lokalplanforslag nr. 494 (formandsafgørelse)

Kommunen ændrede efter nævnets afgørelse af 6. juni 2014 lokalplan nr. 494, idet der blev indsat en ny bestemmelse til opfyldelse af planlovens § 15a. Kommunens valg af procedure i forbindelse hermed blev påklaget af klager i den oprindelige sag.

Nævnet fandt ikke, at kommunen havde været forpligtiget til at give klager lejlighed til at udtale sig om ændringen af lokalplanen jf. planlovens § 27, stk. 2, eller at ændringen af lokalplanen var så omfattende, at der var tale om et helt nyt planforslag, som skulle offentliggøres m.v. efter reglerne i planlovens §§ 24-26. (NMK-33-02580)

2.1.4 Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 22. juni 2015 om genoptagelse af nævnets afgørelse af 6. juni 2014 (formandsafgørelse)

Det blev i anmodningen om genoptagelse bl.a. anført, at nævnet havde lagt en forkert retsopfattelse til grund ved forståelsen af Fingerplan 2007 m.v. Nævnet afslog anmodningen om genoptagelse, da der ikke var fremlagt nye faktiske oplysninger i sagen eller påvist væsentlige sagsbehandlingsfejl. (NMK-33-03021)

2.1.5 Natur- og Miljøklagenævnets delafgørelse af 14. juli 2015 om ikke opsættende virkning for den aktuelle klage

Natur- og Miljøklagenævnet har meddelt afslag på klagers anmodning om, at klagen i den aktuelle sag tillægges opsættende virkning.

2.2 Plangrundlaget

2.2.1 Lokalplan nr. 494 Enghave Brygge

Det fremgår bl.a. af lokalplanredegørelsen om planernes baggrund og formål:

Sydhavnen er udpeget som byudviklingsområde i Kommuneplan 2011, og det aktuelle planområde udgør med sin beliggenhed mellem Havneholmen i nord og Tegllholmen i syd det manglende led i helhedsplanen for Sydhavnen. Planerne muliggør, at det tidlige industri- og havneområde Enghave Brygge ved H.C. Ørstedsværket kan omdannes til et blandet bolig- og erhvervsområde, som kan være med til at understøtte bosætningsmulighederne.

Planen omfatter fremtidige grundarealer på ca. 20 ha, eksklusive arealer til offentlige tekniske anlæg og bydelsgade. Der kan med den foreslåede bebyggelsesplan realiseres et samlet etageareal på ca. 292.000 m², og arealerne vil kunne rumme ca. 2.400 boliger samt erhverv og enkelte servicefunktioner med op mod 1.600 arbejdspladser.

Planens centrale byrum er en 700 m lang hovedkanal, og der er en gennemgående karréstruktur på 11 boligøer omgivet af kanaler. En bolig- og erhvervsbebyggelse langs den omlagte Landvindingsgade og et grønt område danner overgangen til H. C. Ørstedværkets arealer.

Lokalplanen omfatter et område, som er afgrænset af Vasbygade, Belvederekanalen, Frederiksholmsløbet, Sydhavnen, Tømmergraven og Kortløb. Sammen med de planlagte broforbindelser over Frederiksholmsløbet og Belvederekanalen vil planen medvirke til at sammenbinde de nye udviklingsområder på Sjællands-siden af havneløbet.

Lokalplanområdet omfatter ca. 35.000 m² vandareal, der kan opfyldes, og som modsvares af ca. 30.000 m² kanaler og havnebassiner, der udgraves.

Bebyggelsesprocenten for udviklingsområderne under ét er ca. 155.

Lokalplanområdet er i dag præget af ældre industri- og havnebygninger og fremstår især med store ubebyggede og til dels tilgroede flader.

Der er følgende bevaringsværdier indenfor planområdet:

- H.C. Ørstedsværet (nationalt industriminde)
- Uniscrap-bygning (SAVE-værdi 2)
- Københavns Roklub (SAVE-værdi 3)
- Pumpestation (SAVE-værdi 3).

Det fremgår nærmere om disse bygninger:

"På Fiskerihavngade ligger den karakteristiske "Uniscrap-bygning" fra 1917... Den er karakteristisk med en facade i bindingsværk, tegl og kampesten. Derudover ligger der på Fiskerihavngade 14 en mindre (36 m²) hvid bygning... , der p.t. anvendes til pumpestation. Endelig er Københavns Roklub også fra 1917 fastsat til bevaringsværdi 3...

Kulturstyrelsen har i 2007 udpeget H. C. Ørstedværket som et af de 25 nationale industriminder, som illustrerer den danske industrihistorie i perioden 1840-1970. De bærende bevaringsværdier beskrives som det samlede bygningsanlæg samt sammenhængen mellem værket og dets infrastruktur i form af kajanlæg, jernbane- og kranspor samt kulplads, der fortæller om værkets produktionsflow. jf. "Værdifulde kulturmiljøer" (Københavns Kommune 2011)."

Det fremgår desuden:

"Uniscrap-bygningen" fra 1917... bevares og integreres i bebyggelsesplanen. Den lille hvide bygning på Fiskerihavngade 14..., der anvendes til pumpestation, bevares og integreres i karrébebyggelsen, idet der dog åbnes mulighed for, at den vil kunne flyttes inden for nærområdet, hvis det er byggeteknisk muligt. Københavns Roklub fra 1917... fastlægges ligeledes som bevaringsværdig."

Der er ingen fredede bygninger.

Kystnærhedszonen

Det fremgår af lokalplanredegørelsen om kystnærhedszonen:

"Det aktuelle lokalplanområde ligger i en afstand af ca. 2,4 km fra kysten ved Kalveboderne og dermed ligger ca. halvdelen af området inden for 3 km kystnærhedszonen.

Området er domineret af det markante H.C. Ørstedværk, hvis bygninger skønsmæssigt er op til 50 m høje og hvis skorstene er ca. 90 m høje. Eksisterende og allerede planlagt bebyggelse på Teglholmen har en højde på mellem 25 og 32 m over terræn. Der er derudover i overensstemmelse med gældende planer ligeledes opført et punkthus på 40 meters højde på spidsen af molen ved Sluseholmen.

Lokalplanen muliggør bebyggelse i 4-9 etager, hvilket svarer til en bygningshøjde på maksimalt 36 m over terræn. Herudover giver lokalplanen mulighed for at opføre 2 enkelte bygninger i 9 etager midt i området samt 3 hjørnebygninger i 9 etager med punkthuse i det nordlige område (udenfor kystnærhedszonen). Disse bygninger kan etableres i maksimalt 36 meters højde fra terræn.

Set i en afstand af ca. 2,4 km fra kysten ved Kalveboderne vil den planlagte bygningsmasse ikke fremstå højere end den eksisterende bebyggelse. Endvidere vil de mellemliggende bebyggelser og anlæg betyde, at området ikke opfattes

som en del af kysten. Det er derfor Teknik og Miljøforvaltningens vurdering, at de planlagte bebyggelser ikke vil påvirke de kystnære omgivelser. Set i en større sammenhæng og med stedets historie taget i betragtning, er der således ikke tale om en visuel ændring af områdets bygningsmæssige struktur. En visualisering i forhold hertil er derfor ikke påkrævet.”

Lokalplanens bestemmelser

Lokalplanen har til formål at udgøre det planmæssige grundlag for omdannelse af området omkring H.C. Ørstedværket til et attraktivt integreret byområde, der udnytter den optimale beliggenhed ved havnen samtidig med, at H.C. Ørstedværket kan opretholdes som kraftvarmeværk, og som led heri skal der tilgodeses en række overordnede hensyn, herunder ønsket om opbygning af en kanalby (§ 1).

Lokalplanområdet er opdelt i 6 underområder: Områderne I, II, III og IV fastlægges til helårsboliger m.v., område V fastlægges til serviceerhverv m.v. og område VI til tekniske anlæg m.v. (§ 3).

Vej- og stiforhold, broer og byggelinjer er fastsat i § 4. Det fremgår bl.a., at overkørsler til karreernes parkeringskældre placeres i princippet som vist på tegning nr. 4. Lokalplanens § 5 omhandler vandarealer og zonestatus.

Bebyggelsens omfang og placering er reguleret i lokalplanens § 6. Det fremgår, at ny bebyggelse i område I-V skal opføres i overensstemmelse med den bebyggelsesplan, som er vist på tegning nr. 3 (anvendelse) og nr. 5 (bebyggelsesplan). Der er her indtegnet de omtalte 11 boligøer, og anvendelsen og bygningshøjden i antal etager er anført. Det fremgår tillige af § 6, at den eksisterende bebyggelse, der er markeret som bevaringsværdig, indgår i bebyggelsesplanen og ikke må nedrives, flyttes eller ombygges uden kommunens tilladelse. Der er tillige anført højeste bygningshøjde for de enkelte etageantal (fra 9 m for 1-2 etager og op til 33 m for 9 etager).

Bebyggelsens ydre fremtræden er reguleret i lokalplanens § 7. Det fremgår bl.a., at der ved ombygning af Uniscrap-bygningen, pumpestationen og bygningen til Københavns Roklub skal anvendes materialer, der har reference til de oprindelige huse, og at der ved ombygning af Uniscrap-bygningen med respekt for bygningens oprindelige arkitektur, kan etableres transparente partier i stueetagens facader mod Uniscrap-torvet (stk. 5). Der er en række bestemmelser for de enkelte områder m.v. om bl.a. udformning af facader. Der er desuden særskilte bestemmelser om vinduer og bygningsoverflader.

Byrum, ubebyggede arealer og parkering er reguleret i § 8. Det fremgår, at der etableres 4 særlige byrum: Bydelspladsen Enghave Brygge, Kraftværkspladsen samt to kvarterpladser (Uniscrap Torvet og Kvarterplads Syd). Kraftværksparken anlægges som områdets rekreative park i sammenhæng med H. C. Ørstedsværket og den omkringliggende bebyggelse. Uniscrap-torvet er et byrum med maritim og urban karakter i sammenhæng med Uniscrap-bygningen og den lille lystbådehavn. Der etableres tillige 2 særlige byrumsforløb: Enghave Kanal, som er kvartets sammenbindende byrumsforløb med mulighed for anløb af motorbåde, kanoer og kajaker m.v., samt Promenadeforløb og havnepromenade.

Der er som bilag til lokalplanen 7 tegninger, herunder tegning nr. 7 Sniteksempler, hvor der på Snit H-H bl.a. er indtegnet parkeringskælder.

2.2.2 Kommuneplantillæg nr. 36 til Kommuneplan 2011

Da byggeønskerne for området ikke er i overensstemmelse med rammerne i Kommuneplan 2011, er der samtidigt med lokalplan nr. 494 vedtaget et kommuneplantillæg for bl.a. ændringer af anvendelsen,

rammeafgrænsning mod havnen, maksimal bebyggelse, afgrænsningen af detailhandel, hensyn til miljøklasser for værket og deraf følgende afstandskrav. Endvidere foreslås det, at muligheder for placering af husbåde tilpasses forslag til ny rammeafgrænsning.

2.2.2.1 Kommuneplan 2011 – H.C. Ørstedsværket

Kommuneplan 2011 indeholder retningslinjer for bl.a. boliger og byliv, herunder kulturarv og bebyggelsesbevaring. H. C. Ørstedsværket fremgår af oversigten over værdifulde kulturmiljøer og bevaringsværdige bygninger. Retningslinjerne for værket vedrører: Begrundelse, Bærende bevaringsværdier (sammenhæng mellem værket og dets infrastruktur, der fortæller om værkets udvikling), Sårbarhed (kulturmiljøet er ikke sårbart), Udviklingsmuligheder (bør udvikles med vægt på bærende bevaringsværdier; ved omdannelse af omgivelserne, bør der ske god integration) og Nuværende sikring (dele af anlægget er indrettet til museum, en række bygninger udpeges i kommuneplanen som bevaringsværdige).

2.2.3 Miljøvurdering

Miljørapporten (efter lov om miljøvurdering af planer og programmer) af lokalplanen og kommuneplantillægget omfatter bl.a. følgende hovedafsnit: Området og lokalplanens og kommuneplantillæggets indhold, 6. Alternativer, 7. Miljøbeskyttelsesmål og relationen til kommunens bæredygtighedsværktøj, 8. Miljømæssige konsekvenser samt 9. Overvågning.

Miljørapport blev vedtaget sammen med den endelige vedtagelse af lokalplan nr. 494 og kommuneplantillæg nr. 36 den 27. november 2014. Miljørapporten, som er dateret den 5. december 2012, blev tillige vedtaget sammen med lokalplan nr. 494 og kommuneplantillæg nr. 15 den 19. juni 2013.

2.3 VVM-redegørelsen

Kommunen har den 10. februar 2014 modtaget en VVM-anmeldelse af kanaler og opfyldninger på Enghave Brygge.

Kommunen har den 21. februar 2014 på baggrund af en VVM-screening truffet afgørelse om, at der skal udarbejdes en VVM-redegørelse for landdelen. Kommunen har vurderet, at projektet er omfattet af VVM-bekendtgørelsen bilag 2, pkt. 11f *infrastrukturanlæg, anlæg af vandveje og kanalbygning udenfor søterritoriet samt regulering af vandløb* og pkt. 12b *andre anlæg, anlæg til bortskaffelse af affald*.

VVM-processen er gennemført i et samarbejde mellem kommunen og Kystdirektoratet, senere Trafikstyrelsen.

VVM-redegørelsen indeholder følgende hovedafsnit:

Første del

Ikke-teknisk resume og grundlæggende forudsætninger for projektet og VVM-proces:

1. Ikke teknisk resume, 2. Indledning, 3. Projektbeskrivelse og afgrænsning, 4. Alternativer, 5. Arealbindinger og planforhold

Anden del

Miljøvurdering af emner der berører projektets landbaserede forhold:

6. Landskab og Omgivelser, 7. Naturforhold på land, 8. Trafik, 9. Støj og vibrationer, 10. Jord.

Tredje del

Miljøvurdering af emner der berører projektets marine forhold:

11. Havnesediment, 12. Vandgennemstrømning og vandkvalitet, 13. Marinbiologiske forhold, 14. Skibstrafik.

Fjerde del

Behandling af emner der er fælles for landbaserede og marine områder:

15. Luftkvalitet, 16. Natura 2000-konsekvens-vurdering, 17. Klima, 18. Kulturarv, 19. Befolkning og sundhed, 20. Rekreative interesser, 21. Afledte socioøkonomiske forhold.

Femte del

Opsummering af vurderinger og anbefalinger, referencer:

22. Afværgeforanstaltninger, 23. Kumulative effekter samlet, 24. Mangler ved VVM-redegørelsen, 25. Referencer.

Det fremgår af det ikke-tekniske resume, at VVM-redegørelsen, som er på 266 sider, omfatter etablering af bebyggelse incl. 10 boligøer og udgravning af kanaler.

Der er 8 bilag til VVM-redegørelsen, herunder bilag 4 "Screeningsundersøgelse af jord og grundvand" (Orbicon, 1. april 2014)

Kommunen har udarbejdet "Hvidbog af 2. offentlighedsfase i VVM-redegørelse for Enghave Brygge" (3. marts 2015), som indeholder resume af hørings svar samt Trafikstyrelsens og kommunens bemærkninger hertil.

2.3.1 Projektbeskrivelse og afgrænsning (afsnit 3)

2.3.1.1 Afgrænsning

Det er anført, at det forhold, at Trafikstyrelsen er myndighed for anlæg og foranstaltninger på søteritoriet, og at kommunen har besluttet, at der skal udarbejdes VVM-redegørelse for opfyldning og udgravning af kanaler, som udgangspunkt betyder, at VVM-redegørelsen hovedsagligt fokuserer på virkningerne ved at etablere og opfylde boligøer samt udgrave til kanaler (afsnit 3.3).

Det fremgår tillige, at detaljeret planlægning af hver boligø/byggefelt først foretages tættere på det enkelte elements realiserings tidspunkt. Detaljerne omkring processen for det enkelte byggefelts videre bebyggelse kendes derfor ikke på nuværende tidspunkt, hvilket hindrer en meningsfyldt vurdering af miljøpåvirkningerne af enkelttrinene i byggeprocessen. VVM-redegørelsen udarbejdes derfor på en måde, hvor de udfoldelsesmæssige rammer afgrænses, indenfor hvilke projektets virkninger forventes at holde sig.

Det er desuden anført, at myndighederne også stiller supplerende krav om at belyse spørgsmål, der relaterer sig til bygningsmassen i driftsfasen. I disse tilfælde vurderes miljøpåvirkninger ud fra de bygningsmæssige rammer, som er udstukket i forslag til lokalplanen.

Der tages udgangspunkt i boligø B og E, som er længst i planlægningsfasen. De potentielle bygge metoder for de to boligøer adskiller sig fra hinanden og kan derfor have forskellige påvirkninger på en given miljøparameter. For de enkelte parametre vurderes den metode, som anses for at give den største påvirkning af den givne miljøparameter, men redegørelsen beskriver også påvirkninger fra projektet som sådan.

2.3.1.2 Præsentation af projektet og tidsrækkefølge

Projektet består i udvikling af kanalkvarteret med bebyggelse på ti forbundne øer, og yderligere seks byggefelter på Sjælland. Projektet omfatter landvinding af et areal på i alt 34.800 m² i det nuværende havnebassin og udgravning af kanaler med et vandareal på i alt 28.400 m² på nuværende kajareal.

Ved etablering af en boligø afgrænses først øens omkreds med en spunsvæg med jorddæmning (ca. 8 måneder). Efterfølgende fyldes der op i det areal, der er afgrænset på vandet, samt graves ud til kældre på landarealer (ca. 4 måneder). De tre bygherrer forventes hver kun at arbejde på en boligø ad gangen inden for deres områder, der kan dog på et givet tidspunkt godt være en, to eller tre bygherrer i gang samtidig. Samlet set forventes hele projektets anlæggelse at løbe over 5-10 år.

2.3.1.3 Beskrivelse af boligøer

Det fremgår, at boligø A og G udelukkende dannes ved kanaludgravning af eksisterende landarealer. Boligø M etableres også ved kanaludgravning uden landvinding, men er projekteret med en ca. 125 m lang træbrygge langs Frederiksholmløbet. Ved etablering af de syv andre boligøer (B, C, E, F, J, K og L) omdannes ca. 1.300 m af Enghave Brygges nuværende nord-, øst- og sydvendte kajfront. Disse boligøer etableres dels ved kanaludgravning og dels ved landindvinding. Boligø E er den eneste, der er færdigprojekteret med de færdige dimensioner.

Der følger herefter afsnit om spuns og cellefangedæmninger, opfyldning, videre anlægsarbejde på boligøerne, udgravning samt om anlægsmaterialer og mængder.

2.3.2 Alternativer (afsnit 4)

Det er om alternativer anført:

”Jf. bilag 2 i VVM-bekendtgørelsen skal VVM-redegørelsen indeholde en oversigt over de væsentligste alternativer, som bygherren har undersøgt. I den forbindelse undersøges gerne andre alternativer inden for det pågældende områdes lokal- og kommuneplaner. Da begge de relevante planer er udarbejdet ud fra, at der skal dannes en fliget kajfront ved opfyldning i varierende afstand fra eksisterende kajfront, vil et alternativt uden inddragelse af et areal på søterritoriet ikke kunne sammenlignes med disse planer.

Der er ved høringer ikke kommet alternativer ind som vil være uforlignelige med forslagene til lokal- og kommuneplaner. Det vurderes derfor, at det væsentligste alternativ, der kan redegøres for, vil være 0-alternativet.

4.2. 0-alternativet

En fastholdelse af 0-alternativet vil medføre, at projektet Enghave Brygge ikke gennemføres, og at projektområdet forbliver i sin nuværende udformning og anvendelse. Dette vil sandsynligvis medføre, at området vil forfalde yderligere. Dermed øges kontrasten til de store byudviklingsprojekter mod nord og syd, der enten er eller forventes realiseret. Det må i så fald forventes, at der ikke vil ske nogen udnyttelse af de meget attraktive muligheder, der er med den umiddelbare beliggenhed op til havnen. Ligeledes må det forventes, at der ikke på samme niveau vil ske en opretning af de forureningsmæssige forhold, som præger området i dag.”

Det fremgår af hvidbogen, at der er en række bemærkninger i høringssvarene, bl.a. om manglende behandling af andre alternativer end 0-alternativer, herunder alternativ uden inddragelse af areal på søterritoriet, og samt enkelte konkrete forslag til alternativer. Kommunen og Trafikstyrelsen har bl.a. bemærket:

”Tilbage i 2002 behandlede Borgerrepræsentationen en helhedsplan om at udvikle Sydhavnen ... Helhedsplanens hovedtræk er at etablere boligøer og kanaler både på Sluseholmen, Teglholmen og Enghave Brygge ... Helhedsplanen har sammen med Københavns Kommuneplan 2011 herunder retningslinjer for byudvikling samt

rammer for lokalplanlægning dannet udgangspunkt for et projekt, som bygherre ... har udarbejdet, og som lokalplanen er lavet på baggrund af.

Enghave Brygge er udpeget som byudviklingsområde i Københavns kommuneplan 2009 og 2011. Området skal omformes til et moderne blandet bolig- og erhvervsområde, som skal være med til at understøtte bosætningsmulighederne i byen, samt sikre en god udnyttelse af investeringerne i området... Der har i planerne været fokus på at "bo ved vandet" samt at skabe attraktive byrum langs havnen. Forvaltningen har udarbejdet lokalplanen i overensstemmelse med den af Borgerrepræsentationen vedtagne kommuneplan, og efter anmodning fra grundejerne i området ...

Kommunen fandt, at det projekt, som By og Havn m.fl. fik udarbejdet, - med visse tilretninger - opfyldte de planer om en kanalby, som kommunen havde for området. Forud for offentliggørelse af lokalplan og miljøvurdering fandt myndighederne ikke, at der var anledning til at belyse alternativer. I forbindelse med høringen af lokalplanforslaget og miljøvurderingen af planen indkom en række forslag til alternativ udnyttelse af området. Københavns Kommune har ikke fundet, at disse alternativer var rimelige og realistiske i forhold til målene for udnyttelse af området - nemlig at byudvikle det inden for rammerne af den vedtagne kommuneplan for på denne måde at tilvejebringe et betydeligt antal nye boliger. På den baggrund har der ikke været anledning til at fremsætte et ændret forslag til lokalplan. I dette projekt har bygherre ikke undersøgt nogen alternativer.

Det fremgår af Kystdirektoratets notat om krav til VVM-redegørelsen, at VVM'en skal indeholde en oversigt over de væsentligste alternativer, herunder belyset, hvorvidt etableringen af boligprojektet kan ske uden at inddrage et areal på søterritoriet.

Trafikstyrelsen... har siden vurderet, at planerne om at etablere en kanalby - i henhold til lokalplanen - ikke vil kunne lade sig gøre uden at inddrage søterritoriet.

Det er efter Trafikstyrelsens opfattelse almindelig praksis at anvende såkaldte 0-alternativer i forbindelse med udarbejdelse af VVM-redegørelser. Trafikstyrelsen har på den baggrund meddelt, at 0-alternativet er det relevante alternativ, og at det er i overensstemmelse med bekendtgørelse ... om miljømæssig vurdering af visse anlæg og foranstaltninger på søterritoriet alene at foretage en vurdering af dette alternativ.

De overordnede retningslinjer for byudvikling i København Kommuneplan 2011 er, at byudviklingen fortrinsvis sker gennem om-dannelse og fortætning af nedslidte industri- og havnearealer til moderne funktionsblandede bydele og bykvarterer...I den konkrete byomdannelse af arealet ved Enghave Brygge er kommuneplanretningslinjerne og den eksisterende anvendelse, H.C. Ørstedværket, tænkt ind i indretningen af området... Anvendelse og drift af H.C. Ørstedværket betyder, at der fra værkets miljøklasse 5 aktiviteter er en 150 meter zone, hvor der ikke kan planlægges forureningsfølsom anvendelse til boligformål. Imellem H.C. Ørstedværket og boligbebyggelse placeres bydelsgade og serviceerhverv. Med indretningen sikres dermed nødvendig afstand mellem H.C. Ørstedværket og den forureningsfølsomme anvendelse til boligformål. Etablering af boligøer på delvist opfyldt havneareal er med til at sikre et tilstrækkeligt areal til boliger...En byudvikling på et mindre areal f.eks. ved ikke at inddrage søterritorium vil betyde, at der i området vil kunne etableres færre boliger, og dermed vil den kollektive transport ikke kunne understøttes i samme grad og infrastrukturinvesteringerne til veje, broforbindelser, stier og andre fællesanlæg ikke have samme samfundsøkonomi."

2.3.3 Jord (afsnit 10)

Det fremgår af VVM-redegørelsens bilag 4 (Screeningsundersøgelse af jord og grundvand), at Kystdirektoratet har stillet krav om en undersøgelse af mulig jordforurening i de områder, hvor der skal udgraves til kanaler, samt at der er behov for at estimere de jordmængder, der skal bortskaffes fra byggefeltene. Formålet med undersøgelsen er at kunne vurdere, om der ved udgravning til kanaler blotlægges forurening, der vil give anledning til forurening af havnebassinet. Orbicon har i marts 2014 udført en screening af jord og grundvand på Enghave Brygge, og resultatet heraf fremgår af bilag 4. Kapitel 10 er overordnet en gengivelse af bilag 4.

Det fremgår bl.a. om metode (afsnit 10.2):

"10.2.1 Undersøgelsens omfang

Kanaler

Arealet, der skal udgraves til kanaler, er ca. 29.000 m². Der forventes en udgravningsdybde på ca. 4 m. Dette svarer til en jordmængde på ca. 116.000 m³ og 208.800 ton...

Der er udtaget en prøve pr. 1000 ton, svarende til ca. 209 prøver. Der er tidligere udtaget 10 stk. prøver, som er medregnet i procenttallet. De kommende kanaler er inddelt i felter svarende til en prøve pr. 1000 tons. Der er i alt udført 25 boringer (K1-K25) i de kommende kanaler. Boringernes placering er vist på Figur 10.1...

Prøverne er udtaget som blandprøver for hver halve meter... til 5 meters dybde. Da det er forventet at træffe intakte aflejringer i 4 m under terræn (u.t.), er der kun analyseret jordprøver til denne dybde. De resterende prøver er gemt, såfremt der blev konstateret dybereliggende forurening.

Jordprøverne er analyseret for totalkulbrinter, tungmetaller og PAH'er (Jordpakken).

For at undersøge for muligt indhold af mere flygtige komponenter er fem boringer filtersat i det terrænnære grundvand (K1, K2, K7, K9 og K14). Vandprøverne er analyseret for indhold af BTEX, total kulbrinter, chlorerede opløsningsmidler og nedbrydningsprodukter heraf. Boringen K14 er ligeledes analyseret for pesticider.

Under vandprøvetagningen er det konstateret, at boring K1 var meget lavtydende, og det har det var ikke muligt at udtage en vand-prøve til analyse for total kulbrinter. Generelt var boringerne meget lavtydende, og resultaterne er derfor vejledende.

10.2.1.1. Boligøer

Som for kanalerne er der udtaget en prøve pr. ca. 1000 ton. Der er regnet med, at der skal afgraves 2 m jord i byggefelterne. Boringerne er udført til 2 meters dybde, og der er udtaget en prøve pr. halve meter.

Jordprøverne er analyseret for total kulbrinter, tungmetaller og PAH'er (Jordpakken).

Arealet og antallet af boringerne for hvert byggefelt er vist i nedenstående Tabel 10.1...

I alt er udført 31 boringer til 2 meters dybde, svarende til 124 jordprøver. Prøverne i de kommende boligøer, hvor der i dag er bebygget er udtaget så tæt på byggefeltet som muligt. Samtlige boringer er afsat med GPS."

Det fremgår bl.a. om eksisterende forhold (afsnit 10.3):

"10.3.1 Historiske oplysninger

Området har historisk set været anvendt til havne- og industriformål. Grundene, der er omfattet af lokalplanforslaget, er for størstedelens vedkommende kortlagt på vidensniveau 1 (V1). Det betyder, at der er tilvejebragt viden om aktiviteter, der kan have været kilde til jordforurening. Enkelte af grundene er endvidere kortlagt på vidensniveau 2 (V2), der betyder, at der er en konkret viden om, at der er forurening på arealet.

Figur 10.2 viser de kortlagte arealer på Enghave Brygge. Der er seks områder kortlagt som muligt forurenede (vidensniveau 1) og fire områder kortlagt som forurenede (vidensniveau 2)...

I Tabel 10.1 og Tabel 10.2 er vist en oversigt over kortlægningerne af jordforurening indenfor arealet Enghave Brygge samt årsagen til kortlægningen...

10.3.2 Tidligere undersøgelser

...

10.3.3 Fordeling af jordmængder og forureningsklasser

...

Af Figur 10.3 fremgår det, at 63 % af jorden, der skal håndteres på Enghave Brygge er ren. 26 % af jorden er lettere forurenede (klasse 2/3 jord) og 9 % af jorden skal bortskaffes til godkendt modtageanlæg...

Herudover er hovedparten af den forurenede jord (klasse 4) påvist ved screeningsundersøgelsen fra 2014 påvist i de øverste 0-0,5 m... På Figur 10.4 er fordelingen af jordforurening vist i de øverste 0-0,5 m u.t. På kortet er der ikke medtaget data fra byggefelt E, I, H samt den del af byggefelt G, hvor der tidligere er udtaget prøver. For byggefelt E

er der vedlagt kort over forureningsfordelingen i overfladejorden som bilag i til jordrapporten (Bilag 4). For de øvrige byggefelt er prøverne udtaget 0-1 m under terræn, og er dermed ikke umiddelbart sammenlignelige. [Figur 10.4] [Figur 10.5]

Der er ved de geologiske beskrivelser af den opborede jord observeret fyldaflejringer med en mægtighed på 3,5-5 meters dybde. Det er kun udført borer i fyldaflejringerne, men der er ved de tidligere undersøgelser og nærværende undersøgelse ikke påvist forurening, der indikerer forureningen af de intakte aflejringer.

Boligøer

I Tabel 10.3 er fordelingen af jordmængderne fra screeningsundersøgelsen af jord og grundvand udført i forbindelse med VVM-redegørelsen og de tidligere undersøgelser... fordelt på de kommende boligøer. [Tabellen 10.3 Fordeling af jordmængder og jordklasser på boligøer. Klasse 0/1: 66.055 t, Klasse 2: 22.692 t, Klasse 3: 26.745 t og Klasse 4: 16.488 t. Det fremgår, at der er mest klasse 4 jord ved boligø C (4.095 t) og boligø B (3.150 t)]

Generelt må det forventes, at klasse 0-3 jorden kan genanvendes, hvis det er geoteknisk egnet. Genanvendelse til opfyldning af boligøerne vil kræve tilladelse efter kap. 5 i Miljøbeskyttelsesloven. Klasse 4 jord skal bortskaffes til godkendt modtageanlæg efter anvisning fra Københavns Kommune.

Som det fremgår af Tabel 10.3 skal med det nuværende kendskab til forureningen bortskaffes klasse 4 jord fra boligø A, B, C, D, F, G, H, M, og N2. Det er estimeret, at der i alt skal bortskaffes ca. 16.500 ton klasse 4 jord fra boligøerne.

I den kommende boligø C er der påvist den kraftigste forurening med både tungmetaller og oliekomponenter. Forureningen findes over hele den undersøgte dybde. Denne boligø adskiller sig fra de øvrige ved at have mest klasse 4 jord i forhold til de øvrige jordklasser. Dette kan skyldes, at der ved screeningsundersøgelsen er ramt et kildeområde til forurening indenfor den kommende boligø. Forureningsfordelingen kan ændres, når der udføres undersøgelse med en tættere prøvetagningsfrekvens i forbindelse med den endelige projektering.

Kanaler

I Tabel 10.4 er fordelingen af jordmængderne i de kommende kanaler vist. Som det fremgår af tabellen er hovedparten af jorden ren. Det forventes, at der skal bortskaffes ca. 23.863 ton klasse 4 til godkendt modtageanlæg. [Tabel 10.4 viser fordeling af jordmængder på jordklasser. Klasse 0/1: 119.314 t, Klasse 2: 42.754 t, Klasse 3: 22.869 t og Klasse 4: 23.863 t. I alt 208.800t]

Hovedparten af klasse 4 jorden er knyttet til de øverste jordlag (0-0,5 meters dybde). Der er i to borer (K4 og K16) påvist klasse 4 jord dybere end 3 m u.t.

I boring K4 (placeret ved boligø C) er der påvist kraftig forurening med tungmetaller især bly i prøven udtaget 3-3,5 m under terræn (m u.t.). Forureningen er afgrænset i 4 meters dybde.

I boring K16 (placeret mellem boligø L og M på den sydlige del af Enghave Brygge) er der påvist olieforurening i 2-2,5 meters dybde, som er aftagende med dybden. Koncentrationen af let olie fraktionen (C10-C15) er 90 mg/kg TS i 3,5-4 meters dybde. *Det forventes, at olieforureningen ikke vil spredes til større dybde end den påviste i boring K16, da olie er lettere end vand og vil dermed hovedsageligt ligge sig oven på grundvandsspejlet. Årsagen til, at der kan ses olieforurening under grundvandsspejlet er, at årstidsvariationer vil sprede forureningen vertikalt i takt med, at grundvandsspejlet stiger og falder. Dette kaldes i engelsksproget litteratur for "smear effect". For at sikre at den efterladte jordforurening ikke påvirker havnemiljøet anbefales det, at jorden i området fjernes ned til 0,5 meter under kanalbunden for at sikre, at der er afgravet til intakte aflejringer. Såfremt der i toppen af den intakte jord fortsat findes forurening kan denne overdækkes med rene materialer. [fremgår ikke af bilag 4]*

På Figur 10.6 er forureningsfordelingen i 3,5-4 m u.t, svarende til den kommende bund af kanalen vist. Som det fremgår af ovenstående er der kun i et enkelt felt påvist forurenede jord, som skal bortskaffes til godkendt modtageanlæg...

Håndtering af jorden efter jordforureningsloven vurderes ikke at udgøre en påvirkning af miljøet og samlet set er det en miljømæssig fordel, at grundene renses op.

På grund af beliggenheden ved havneløbet er der ingen grundvandsinteresser i området. Forureningerne i området vurderes derfor ikke at udgøre en risiko for grundvandsressourcen."

Det fremgår bl.a. om miljøpåvirkninger:

10.4. Miljøpåvirkninger i anlægsfasen

Der vil skulle håndteres ca. 40.000 ton forurenede jord i forbindelse med udgravning til kanaler og afgravning i byggefeltet. Denne jord skal bortskaffes til godkendt modtageanlæg.

Herudover skal der håndteres ca. 185.000 ton ren jord (klasse 0/1) og ca. 115.000 ton lettere forurenede jord (klasse 2/3).

Det udgravede materiale påtænkes at blive anvendt til opfyldning af boligøer. Da det opfyldte område skal anvendes til beboelse, og da der skal anlægges arealer til leg og ophold, skal indholdet af forurenende stoffer i den øverste halv meter overjord overholde Miljøstyrelsens jordkvalitetskriterier for følsom arealanvendelse. Dette skal som udgangspunkt dokumenteres med en prøve pr. 30 ton...

Lettere forurenede jord kan genanvendes til indbygning i boligøerne som beskrevet i Grontmij... Forurenede jord skal bortskaffes efter gældende regler. Der er søgt om tilladelse til genindbygning af flyveaske hos Københavns Kommune, og der er registreret et landdepot for flyveaske og slagter på området.

...

På hovedparten af området er der kun udført en screeningsundersøgelse, hvor der er udtaget 1 prøve pr. 1000 ton. Det skal bemærkes, at der forud for et egentligt byggeprojekt skal ansøges om en tilladelse til ændret arealanvendelse jf. jordforureningslovens § 8. Som del af denne ansøgning skal der udarbejdes en miljøhistorisk redegørelse med efterfølgende undersøgelser af potentielle kilder inden for de berørte områder. Herudover skal der som udgangspunkt udtages jordprøver af overskudsgrunden med en prøve pr. 30 ton.

Håndtering af jorden efter jordforureningsloven vurderes ikke at udgøre en påvirkning af miljøet og samlet set er det en miljømæssig fordel, at grundene renses op.

På grund af beliggenheden ved havneløbet er der ingen grundvandsinteresser i området. Forureningerne i området vurderes derfor ikke at udgøre en risiko for grundvandsressourcen. [fremgår ikke af bilag 4]

10.5. Miljøpåvirkninger i driftsfasen

Under driftsfasen kan der potentielt forekomme udsivning af forurenende stoffer fra boligøerne.

Boligøerne opfyldes som udgangspunkt med ren jord. Der ønskes dog mulighed for at opfylde boligøerne delvist med lettere forurenede jord, som genanvendes fra udgravning til kanaler...

Generelt vil udsivningen gennem en spunsvæg være tilnærmelsesvis nul og kortvarig, da eventuelle utætheder i spunsvæggen vil blive lukket til af sediment (Miljøstyrelsen 2001). Et eksempel på udførelsesmetode kunne være etablering af en dæmning på indersiden bestående af ren jord, hvilket vil reducere udsivningen af det lettere forurenede materiale, der muligvis opfyldes med i midten af boligøerne.

På baggrund af metodevalg (jordpuder, jorddæmninger og cellefangedæmninger) samt tidligere undersøgelser af udsivning gennem spuns vurderes det, at udsivningen fra boligøerne ikke vil have betydning for det omgivende havmiljø.

For at vurdere udsivningen til kanalerne fra de boligøer beliggende inden for den nuværende kystlinje er der udtaget vandprøver fra fem filtersatte boringer...

Der er i vandprøven udtaget fra boring K14 (placeret ved boligø M) påvist overskridelser af Miljøkvalitetskravet for naphthalen og vinylchlorid. Med den aktuelle fortynding på 4960 vil de påviste indhold i det terrænnære grundvand ikke have betydning for det omkringliggende havmiljø."

2.3.4 Havnesediment (afsnit 11)

Det fremgår bl.a., *at* der på grund af industriel aktivitet gennem en årrække er tilledt store mængder miljøfremmede stoffer, *at* der under anlægsfasen af boligøer potentielt kan forekomme ophvirvling, og *at* forurening fra boligøerne potentielt kan spredes ved udledning af overskudsvand fra opfyldningen af boligøer og via udsivning af forureningsholdigt porevand gennem bund og sider (spuns).

Det fremgår bl.a. om metode (afsnit 11.2) at der er indsamlet 60 sedimentdelprøver, som er puljet til 17 prøver til analyse af miljøfremmede stoffer og kornfordelingen, og at hver prøve består af et antal delprøver. Der er efter aftale med Naturstyrelsen foretaget en række kemiske analyser af de 17 puljede prøver.

Det fremgår om eksisterende forhold (afsnit 11.3):

"...Sedimentet i Københavns Havn er forurenede med forskellige miljøfremmede stoffer, kraftigst med kviksølv, der stammer fra den nedlagte Dansk Sojakagefabrik, som lå på Islands Brygge. Mange andre industrivirksomheder har dog også bidraget til forureningen.

På Enghave Brygge har der bl.a. ligget Uniscrap, som indtil for få år siden har håndteret det tunge affald, som industrien blandt andet har ført med sig. Store mængder af metal er blevet spredt på arealet i forbindelse med Uniscraps aktiviteter. Under regnskyl blev metallerne udvasket og afledt med regnvandet gennem et separat kloakeret system...

På havnebunden i projektområdet ligger nogle steder forskellige former for affald og skrammel. Som ses i Figur 11.3 ligger der ud for Uniscrap stadig en del mindre stykker metalskrot, ligesom også både og biler til tider ender på bunden af havnen...

Forurening af kviksølv er størst i den sydlige del af havnen og aftager mod nord. Desuden er havnen også markant forurenede med bly og visse områder også kobber og cadmium (Havneatlas 2011). Blyforureningen ved Enghave Brygge er dog ikke markant ifølge analyseresultater fra sedimentprøver indsamlet i 2014.

Ifølge Havneatlas (2011) har embedslagen vurderet, at forureningen ikke er til fare for badende i havnen...

Resultaterne fra de kemiske analyser af sedimentprøverne er sammenstillet i Tabel 11.2 og sammenlignet med Klapvejledningen fra By- og Landskabsstyrelsen (Vejl. nr. 9702 af 20. oktober 2008). Denne vejledning anvendes i forbindelse med vurdering af mulighederne for at dumpe sediment på en klappads. Der skal dog forventeligt ikke oprensnes, uddybes eller klappes sediment, men denne sammenligning bruges udelukkende til at vurdere sedimentets forureningsgrad.

I Klapvejledningen anvendes begreberne 'nedre' og 'øvre' aktionsniveau. Det nedre aktionsniveau angiver et gennemsnitligt baggrundsniveau for stofferne, hvor der ikke forventes biologiske effekter. Det øvre aktionsniveau angiver det niveau, hvor der kan være begyndende biologiske effekter."

Det fremgår af afsnit 13 Marinebiologiske forhold, at havnebunden er opmålt med sidescan-sonar.

Det fremgår bl.a. om miljøpåvirkninger i anlægsfasen (afsnit 11.4):

"I forbindelse med etablering af boligøer kan der potentielt forekomme ophvirvling af sediment, og dermed spredning af miljøfremmede stoffer bundet til sedimentet. Sedimentet langs Enghave Brygge er forurenede med flere miljøfremmede stoffer. Særligt kviksølvniveauet er højt ligesom i resten af havnen, men der forekommer også høje koncentrationer af kobber, cadmium og TBT samt bly, zink og PAH'er (se Afsnit 12.3).

En del af det større skrot der forventeligt har ligget på havnebunden ud for Uniscrapgrunden er allerede fjernet i en afstand ud fra kajfronten, se Figur 11.4. Mindre stykker affald som cykelstel, små stykker jernskrot og lign. forventes ikke at hindre den almindelige arbejdsgang med spunsning og opfyldning. Større objekter som biler, både m.m., der måtte findes i projektområdet under anlægsfasen, vil forventeligt skulle fjernes af havnen eller andre myndigheder...

Boligøerne kan etableres med genanvendelse af opgravet materiale fra Enghave Brygge som opfyld og vil i så fald blive defineret som deponeringsanlæg. Dette vil medføre, at Københavns Kommune skal ansøges om miljøgodkendelse.

se af deponeringsanlæg i henhold til Godkendelsesbekendtgørelsen... Derudover ansøges Trafikstyrelsen om tilladelse til udvidelse i Københavns Havn...

Boligøerne (deponeringsanlæggene) ligger i kystzonen og kan udføres ved at etablere en tæt spunsvæg, hvori der kan deponeres jord. Ifølge Miljøstyrelsen (2001) skal et depot overdækkes med rent fyld, og der skal etableres overfladeafvandning for at reducere nedsvivning gennem jord/sediment og dermed reducere risiko for udvaskning.

De nærmere detaljer om bl.a. opfyldningsmaterialets forureningsgrad er endnu ikke klarlagt, men vil blive behandlet i ansøgning om miljøgodkendelse for hver enkelt boligø.

Vurderingen af påvirkningerne af havnesediment er baseret på to forskellige metoder til landindvinding, som evt. kan komme i spil i forbindelse med Enghave Brygge projektet... I de nævnte metoder er der taget højde for, at spredning af sediment, spild og udsivning af forurening skal begrænses.

Etablering af spuns ved konventionelle metoder forventes ikke at give anledning til sedimentspredning af betydning. Erfaringer fra f.eks. Kalvebod Bølge har vist, at selv omfattende ramning, tæt på Islands Brygge havnebadet, ikke gav problemer med spredning af sediment og vandkvalitet.

Etablering af spuns med alternative metoder, der involverer f.eks. jord-/sandpuder kan potentielt sprede lidt af pudematerialet (f.eks. jord) i vandsøjlen og lokalt hvirvle lidt havnesediment op ved havbunden. Det skal dog noteres, at potentialet for partikelspredning i forbindelse med udlægning af puder vil være stærkt korreleret med pudematerialernes sammensætning. Ved udlægning af ren jord kan der forekomme lidt udvaskning af finere jordpartikler, mens der ved udlægning af f.eks. sand eller grus ikke vil være nogen udvaskning.

Det forudsættes dog i denne vurdering at pudematerialer udlægges forsigtigt med grab, der føres helt ned til oversiden af bunden, inden grabben tømmes for materialer således, at ophvirvling af de eksisterende overfladesedimenter i størst muligt omfang undgås. Selve spunsningen igennem jord-/sandpuderne forventes ikke at medføre nævneværdig sedimentspredning.

Opfyldningsområdet er efter spunsning afgrænset fra havneløbet, hvilket bl.a. kan opnås ved etablering af jorddæmning op ad spunsbagvæg, cellefangedæmninger eller tætning af spunsåse. Eventuelle ophvirvlede sedimenter, som følge af senere opfyldning bag de nye spunsvægge vil således blive tilbageholdt inde bag de nye spunsvægge, og derved vil risikoen for spredning af eventuelle forurenede sedimenter til andre dele af havneløbet anses derfor at kunne undgås.

De nye spunsvægge definerer et lukket område, hvor vandet vil stige, når der fyldes ind i bassinet. Dette overskydende vand pumpes ud af området og udledes til havnen...

I anlægsfasen vil eventuel udlægning af jordpuder til spunssikring være en af de primære miljøpåvirkninger. Ifølge COWI... vurderes miljøpåvirkningen at have en geografisk udstrækning, der svarer til hver enkelt spunsgrubes størrelse samt området inden for en radius af ca. max. 30 m fra denne. Det vurderes derfor, at udlægningen af jordpuder ikke vil have nogen betydelig indflydelse på dyr og planter i havnen.

Der kan derefter foretages opfyldning, idet eventuelle ophvirvlede sedimenter tilbageholdes bag cellefangedæmningen, og risikoen for spredning af eventuelle forurenede sedimenter til andre dele af havneløbet vil derfor anses for at være fjernet.

Tidligere modelkørsler har vist, at resuspenderet sediment, som følge af skibstrafik og gravearbejder, ingen betydning har for kviksvulbelastningen af den sydlige del af Københavns Havn...

Det vurderes derfor, at påvirkningen af den begrænsede ophvirvling af forurenede havnesediment i forbindelse med etablering af boligøerne vil være ubetydelig.

Etableringen af boligø B kan medføre, at husbåde, beliggende i Tømmergraven, ikke kan komme ind og ud, når de skal på lovpligtige værftsbesøg. Det kan derfor blive aktuelt at uddybe ved den nordligt beliggende lavvandede grund ud for Tømmergraven for at etablere en tilstrækkelig bred og dyb sejrende. Ved uddybning forventes det, at et

dybere, uberørt og dermed renere lag af sedimentet vil nås. Sedimentet kan ikke klappes pga. forureningsgraden, og det foreslås, at uddybningsmaterialet genanvendes som opfyld i midten af boligøen, hvorved det immobiliseres og ikke længere udgør en risiko for vandkvaliteten i Københavns Havn. Det foreslås, at selve uddybningen foretages med grab for at minimere sedimentspredning. Hvis sedimentet genanvendes skal dette indarbejdes i ansøgning om miljøgodkendelse af boligøen som deponi. Desuden skal Trafikstyrelsen ansøges om tilladelse til at uddybe, mens Naturstyrelsen skal ansøges om tilladelse til nyttiggørelse af materialet. Det vurderes, at nyttiggørelsen af havnesedimentet, der ikke kan klappes, som opfyld i en boligø, vil have en ubetydelig påvirkning ligesom genanvendelse af jord opgravet fra kanalerne. De nærmere detaljer om evt. uddybning og nyttiggørelse vil blive behandlet i forbindelse med ansøgning om byggetilladelse til boligø B.”

Det fremgår bl.a. om miljøpåvirkning i driftsfasen (afsnit 11.5), at etablering af boligøer vil medvirke til, at det forurenede havnesediment immobiliseres, og derved mindskes spredningen af miljøfremmede stoffer.

I hvidbogens afsnit ”Forurenede jord og havnesediment” har kommunen og Trafikstyrelsen til bemærkninger om dioxin anført:

”Dioxin er et biprodukt fra ufuldstændig forbrænding, og kan dannes naturligt under f.eks. skovbrande. Det kan også dannes under industrielle processer - især ved affaldsforbrænding og i papirindustrien dannes der dioxin. Luftbåren dioxin vil bindes til jorden og kan derfor primært forventes i de øverste jordlag. Selv hvis der gennem H.C. Ørstedværkets driftshistorie var blevet dannet dioxin som følge af fyring med andet end kul, olie og gas på værket, må det grundet skorstenenes højde forventes, at dioxinforurening ikke vil findes omkring selve værket. Der har derfor ikke været en mistanke om, at der særligt på Enghave Brygge skulle være forhøjede koncentrationer af dioxin i jorden. Københavns Kommune har derfor godkendt oplægget til prøvetagningsprogram fra Orbicon, hvor der ikke indgik analyse af dioxin.”

Det fremgår bl.a. af hvidbogens sammenfatning i afsnit om forurenede jord og havnesediment:

”Ved afmærkning af sejllrende på 15 meters brede og 4 meters vanddybde fra Københavns Havns hovedløb til husbåde i Tømmergraven vil der sandsynligvis ikke være behov for opgravning af havnesediment og dermed ingen væsentlige miljøpåvirkninger. Hvis der skal ske en opgravning af havnesediment skal der foretages afværgeforanstaltninger.”

2.3.5 Vandgennemstrømning og vandkvalitet (afsnit 12)

Det fremgår, at vandgennemstrømningen, og dermed vandudskiftningen og vandkvaliteten, i forbindelse med etablering af boligøer potentielt kan påvirkes. Vurderingerne er baseret på en hydraulisk modellering af Enghave Brygge projektets påvirkninger af vandskifte i området samt en samlet 3-dimensionel hydraulisk modellering af de kumulative effekter, der potentielt kan forekomme.

Det fremgår nærmere om miljøpåvirkninger i anlægsfasen (afsnit 12.4):

”Anlægsperioden omfatter etablering af boliger, boligøer, kanaler og veje m.v. Rundt om boligøerne forventes det, at spunsvibrering og etablering af opdæmninger når ned til de fastere kalklag i undergrunden således, at der under arbejde ikke sker en sænkning af grundvandet ved de omkringliggende bygninger. Det vurderes, at der ikke vil være nogen miljøkonsekvenser af betydning for grundvandet i anlægsperioden.

[Der følger herefter afsnit om etablering af spuns, som nogenlunde tilsvarende det anførte i afsnit 11.4.]

Efter etablering af de nye spunsvægge vil disse definere et lukket område, hvor vandet vil stige, når der fyldes materiale ind i bassinet. Under selve opfyldningsarbejdet vil det vand, der fortrænges af jord, blive udledt til havnen som såkaldt overskudsvand. I henhold til Miljøbeskyttelseslovens § 28 skal Københavns Kommune ansøge om tilladelse til udledning af overskudsvand fra depot... Der vil forventeligt, skulle foreligge en vurdering af kvaliteten af det udledte vand (vurdering af stofudvaskning og fortyndingsberegning) samt blive stillet vilkår om rensning i form af f.eks. sedimentation for udledning samt krav til vandkvaliteten og om muligheden for standsning af arbejdet, hvis vilkårene i

udledningstilladelsen ikke kan overholdes. Såfremt det viser sig, at udlederkravene ikke kan overholdes kan det blive nødvendigt at lede vandet til kloak, for yderligere rensning på spildevandsanlæg. Dette vil i så fald skulle ske i henhold til Miljøbeskyttelsesloven...§ 28, stk. 3.

Overskudsvandet kan pumpes ud af området via f.eks. sandfang og/eller bundfældningscontainere, hvorfra vandet kan udledes til havnen via en dykket ledning. Der vil efter nærmere aftale med myndighederne blive gennemført analyse af f.eks. partikulært materiale i udgangsvandet, som udledes til havnen. Der etableres beredskab for installation af siltgardin i tilfælde af, at der konstateres ukontrolleret spredning af partikulært materiale til havnen. Et maksimalt opfyldningsniveau i kote -1,5 m af evt. lettere forurenede materialer sikrer, at disse opfyldningsmaterialer ikke bliver berørt af eventuel senere arbejder med udførelse af P-kældre i kote ca. 0. Hvis det skulle vise sig, at der under ud-pumpning af overskudsvand spredes partikulært materiale ud i havnen, som ligger over de med myndighederne aftalte værdier, vil følgende forholdsregler blive iværksat...

De nærmere detaljer i forbindelse med udledning af overskudsvand vil blive behandlet i ansøgning til Københavns Kommune om tilladelse til udledning af overskudsvand for de enkelte boligøer.

Der ønskes mulighed for at kunne opfylde boligøerne (depoterne) med lettere forurenede jord, der vil være adskilt fra søterritoriet med renjordsopfyldning i cellefangedæmninger eller jordpuder/dæmninger bestående af ren jord med spuns vægge, der lever op til deponeringsbekendtgørelsens krav til tæthed. Bredden af opfyldningen med ren jord kan være ca. 10-15 m. Det skal dokumenteres, at den lettere forurenede jords indhold og koncentration af forurenende stoffer stemmer overens med de for depotet tilladte stof typer og koncentrationer (positivliste). Der vil blive ansøgt om miljøgodkendelse for etablering af boligøer som deponeringsanlæg, hvori detaljer omkring dette vil blive belyst (se Afsnit 11.5 og 12.5).

I Figur 12.2 ses dybdeforholdene i projektområdet efter projektets realisering. De indre dele af Tømmergraven vurderes at forblive uændrede. Der etableres en boligø (B) i den sydlige del af området hvor Tømmergraven møder hovedløbet. Det vurderes, at der i den resterende del af dette område vil holdes en vanddybde på minimum 4-5 m i en afstand af ca. 30-40 m fra den fremtidige kajfront mod Tømmergraven. Ved det sydøstlige hjørne af boligø B, og langs den østlige kajfront af boligø C forventes boligøerne at stå på den sydlige lavvandede grund. Det vurderes, at såfremt en minimumdybde på 2 m ved normal vandstand ikke opnås i kanalen mellem boligøerne kan der blive behov for at uddybe lokalt. De resterende boligøer E, F, J, K og L langs havneløbet forventes at stå med kajfronter mod ca. 6-7 m vanddybde. De sydligste to boligøer L og M har kajfronter langs Frederiksholmløbet, hvor vanddybden langs L forventes at aftage fra 6-7 m ved det sydøstlige hjørne, til 3-5 m ved det sydvestlige hjørne. Boligø M forventes ikke landindvundet, men det forventes, at der bygges en træbrygge ud fra land ved cirka samme placering som der på nuværende tidspunkt er en badebro.

Den dybe rende med dybder på 7-8 m langs havneløbets østside, forventes ikke ændret ved realisering af projektet.

Med de ovenfor nævnte dybdeforhold og med de andetsteds i afsnittet nævnte foranstaltninger ved arbejde på søterritoriet vurderes påvirkningen af vandkvalitet i anlægsfasen at være ubetydelig."

Det konkluderes om miljøpåvirkning i driftsfasen (afsnit 12.5), at den kommende arealanvendelse (bolig-område og ikkeforurenende virksomhed) ikke vil medføre øget risiko for forureningspåvirkning af vandmiljøet, og at etablering af boligøer på forurenede havnesediment tværtimod vil have en positiv påvirkning, idet miljøfarlige stoffer i havnesedimentet immobiliseres under boligøerne.

Afsnit 12.6 om kumulative effekter indeholder en vurdering af de tre projekter Enghave Brygge, Tegllholmen og Sluseholmen.

2.3.6 Skibstrafik (afsnit 14)

Der fokuseres i dette afsnit på projektets påvirkning af erhvervsmæssig og rekreativ sejlads med skibe, både, m.m. ("bløde trafikanter" som roere behandles i afsnit 20).

Det fremgår om miljøpåvirkninger i anlægsfasen, at anlægsarbejdet vil betyde en ændring i besejlingsforholdene, bl.a. da den anvendelige del af havneløbet indsnævres.

Det fremgår om miljøpåvirkninger i driftsfasen, at havneløbet indsnævres fra 190 til 120 m, og at besejlingsforholdene må forventes at blive anderledes, samt at der forventes en beboerkreds, som ejer både, og dermed en øget skibstrafik. Byggeriet forventes at medføre ca. 110 både. Det anslåede antal bådpladser er 120-140, som forventes etableret over en årrække. 140 både svarer til en forøgelse på 6-8 % af skibstrafikken en peak-eftermiddag. Dette vurderes ikke at medføre betydelige negative påvirkninger af skibstrafikken.

Det fremgår om afværgeforanstaltninger, at Enghave Kanal, som er 700 m lang, vil kunne udgøre en mulig segretion mellem havnes blød trafikanter og den tungere skibstrafik med motorbåde m.v.

2.3.7 Natura 2000 (afsnit 16)

Projektområdet ligger ca. 1.400 m nord for Natura 2000-område nr. 143, Vestamager og havet syd for (habitatområde nr. 127 og fuglebeskyttelsesområde nr. 111). Habitatområdet er udpeget for 6 terrestriske og 3 marine naturtyper, mens fuglebeskyttelsesområdet er udpeget af hensyn til 7 arter rastende og 8 arter ynglende fugle.

Det fremgår om miljøpåvirkninger i anlægsfasen:

16.6.1 Sedimentspild og forstyrrelser

En midlertidig påvirkning af de beskyttede marine naturtyper 1110 Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand og 1160 Større lavvandede bugter og vige i Habitatområdet syd for Sjællandsbroen kan i teorien finde sted som følge af anlægsaktiviteter, der medfører ophvirvling af sediment og deraf følgende spredning af opslæmmede materiale.

Det vurderes dog, at en påvirkning af Habitatområdet helt kan undgås ved, at slusen ved Sjællandsbroen, som planlagt, kan lukkes i de perioder af anlægsfasen, hvor der er risiko for ophvirvling af sediment.

Såfremt denne afværgeforanstaltning gennemføres, kan en væsentlig negativ påvirkning af naturtypernes areal, struktur og funktion i anlægsfasen afvises.

Gennemføres anlægsaktiviteterne i den periode (primært oktober-marts), hvor individer af udpegningsarterne... for det tilstødende Fuglebeskyttelsesområde befinder sig i eller nær projektområdet, må forventes en vis forstyrrelse af disse.

Tilsvarende kan lokalt ophvirvlet sediment og dermed nedsat sigtddybde i en periode påvirke fuglenes muligheder for at fouragere.

Begge påvirkninger vil i givet fald være midlertidige og udelukkende tilknyttet anlægsfasen. Med projektområdets relativt begrænsede betydning for rastende fugle i forhold til det samlede Fuglebeskyttelsesområde og de tilstødende havområders betydning og udstrækning, kan dette ikke karakteriseres som en skade på Natura 2000-området."

Det fremgår om miljøpåvirkninger i driftsfasen (afsnit 16.7.1 Vandgennemstrømning), at ændringen i opholdstiden i vandområderne ved Enghave Brygge vurderes at være så marginale, 0,25-0,65 dage svarende til 6-15 timer, at den ikke vil have en væsentlig påvirkning på fuglene. En væsentlig negativ påvirkning og skade af fuglebeskyttelsesområdet, som ligger syd for projektområdet, kan derfor afvises.

Det fremgår om afværgeforanstaltninger (afsnit 16.10):

"I forhold til Natura 2000-området vil den eneste afværgeforanstaltning, der potentielt kan blive nødvendig, være en lukning af slusen ved Sjællandsbroen med henblik på at sikre, at der ikke kan ske transport af materiale der eventuelt opslæmmes fra byggeområdet.

Såfremt det kan sikres, at opslæmmet materiale ikke kan spredes til Natura 2000-området, kan en væsentlig negativ påvirkning af udpegningsgrundlaget afvises. Ej heller vil der kunne ske skade på områdets integritet, og projektet vil ikke kunne hindre opfyldelse af bevaringsmålsætningen for området."

2.3.8 Kulturarv (afsnit 18)

Afsnit 18.3 indeholder en gennemgang af eksisterende forhold, herunder bevaringsværdige bygninger samt H.C. Ørstedsværket. Det fremgår bl.a. om miljøpåvirkninger:

"18.4. Miljøpåvirkninger i anlægsfasen

Da de ovennævnte bygninger forventes bevaret samt at indgå i bebyggelsesplanen for området, må det forventes, at der vil foregå byggeaktiviteter i nærheden af bygningerne.

Det forventes, at anlægsarbejde, der involverer spunsning og rømning af pælefundamenter i kraft af vibrationer, vil udgøre den væsentligste miljøpåvirkning af de bevaringsværdige bygningsværker. Vibrationer under analysefasen behandles i Afsnit 9.4.2.

Det vurderes, at såfremt der ved anlægsarbejdet sikres, at de bevaringsværdige bygninger i projektområdet ikke tager uoprettelig skade som følge af vibrationer, grundvandssankning mm., vil påvirkningerne af de bevaringsværdige bygninger under analysefasen være ubetydelige.

...

18.5. Miljøpåvirkninger i driftsfasen

De tre bevaringsværdige bygninger i projektområdet bibeholdes og forventes integreret i de respektive dele af bebyggelsesplanerne:

- Uniscrap-bygningen som del af boligø A
- Pumpehuset som del af i boligø B
- Københavns Roklub som karrebebyggelse mellem Tømmergraven og byggefelt D, idet der dog åbnes mulighed for, at den vil kunne flyttes inden for nærområdet, hvis det er byggeteknisk muligt.

Med realisering af en ny bymæssig bebyggelse syd og øst for H.C. Ørstedværket vil værkets nuværende karakter som et fritliggende vartegn i havnen blive forandret, ligesom værkets forbindelse til havnen forventes at blive mindre tydelig.

Den nye bebyggelse opføres mellem 40 og 130 m fra H.C. Ørstedsværket i en skala, som vurderes at harmonere med værkets bygninger. Overgangen mellem bebyggelsen og H.C. Ørstedsværket vil blive formidlet af en træbeplantning langs Tømmergravsgade samt et nyt grønt areal: 'Kraftværksparken'. Derfor vurderes det, at bebyggelsesplanen ikke væsentligt påvirker H.C. Ørstedsværkets karakter, men lader de markante bygninger indgå i nye bygningsmæssige og landskabelige sammenhænge på Enghave Brygge. Den røde kedelbygning og de høje skorstene vurderes fortsat at kunne opleves som pejlemærke i Sydhavnen.

Udgravning af kanaler og opførelse af nye høje bygninger omkring Uniscrap-bygningen, pumpehuset og Københavns Roklubs badehus må forventes at medføre en visuel påvirkning af kulturmiljøet på Enghave Brygge.

Som det fremgår af forslag til lokalplan for Enghave Brygge, må en realisering af projektet dog forventes at skabe et unikt bykvarter med attraktive byrum af varierende udformning og skala, se f.eks. visualisering af Uniscrap-bygningen...

Den overordnede etablering af kanaler - og i særdeleshed den store gennemgående Enghave Kanal - vurderes at tilføre et tydeligt nyt lag til industriområdets struktur. Kanalerne vurderes dog ikke at medføre en betydelig påvirkning af opfattelsen af Enghave Brygge og de bevaringsværdige bygninger som et sammenhængende kulturmiljø.

Samlet set vurderes det, at de negative konsekvenser for områdets kulturarv er mindre væsentlige samt at de opvejes af de nye bymæssige og arkitektoniske kvaliteter, som realiseres med Enghave Brygge projektet."

2.3.9 Rekreative interesser (afsnit 20)

Der er i afsnittet om rekreative interesser en gennemgang af eksisterende forhold samt af miljøpåvirkning i anlægs- og driftsfasen.

Det fremgår om fritidssejlads:

”20.4.2 Fritidssejlads [Anlægsfasen]

... For de to bådforeninger, der ligger på Enghave Brygge (Fisketorvets Motorbådsklub og Bådforeningen Broen) må det forventes, at de må flyttes/relokaliseres ved anlæg af de sydlige boligøer eller på det tidspunkt, hvor anlægsarbejde på projektområdet afspærrer for tilgang til området.”

”20.5.3 Fritidssejlads [Driftsfasen]

Det må forventes, at Enghave Brygge projektets realisering vil medføre en ændring af besejlingsforholdene i projektområdet i forhold til tidligere, hvor der under områdets industrielle forhistorie blev sejlet med store skibe.

Der er i lokalplanforslag til Enghave Brygge medtaget krav til udformning af kanaler, anløbsbroer og havne. Hovedkanalen i projektområdet ’Enghave Kanal’ skal ifølge lokalplanforslaget have en bredde på mindst 18 m, mens øvrige kanaler skal have en bredde på mindst 8 m. Vanddybden i nye havnebassiner og kanaler skal være mindst 2 m ved normal vandstand. Ligeledes er der i lokalplanforslaget indskrevet en række krav ved etableringen af vej- og stibroer over kanalerne. Den frie gennemsejlingshøjde under broer i projektområdet skal ved normal vandstand være mindst 1,8 m, desuden skal stibroen over den nordlige ende af ’Enghave Kanal’ være oplukkelig. Ved etablering af en broforbindelse fra projektområdet over Frederiksholmløbet til Tegllholmen angiver lokalplanforslaget, at broen skal have en fri gennemsejlingsbredde på ca.15 m og mindst 3 m frihøjde i lukket tilstand ved normal vandstand i gennemsejlingsfaget.

Det vurderes, at der samlet set bliver større muligheder for at udnytte området til rekreative formål, herunder for besejling af området, og at der derfor ikke sker en væsentlig forringelse af vilkårene for fritidssejlads i Sydhavnen.”

Det fremgår om roning:

”20.4.3 Roning [Anlægsfasen]

Havneløbet ud for Enghave Brygge benyttes ligesom mange andre områder i Københavns Havn som træningsområde for roere. Forholdene for roere i området må forventes at kunne ændre sig under anlægsfasen. Dels kan der ske ændringer i vindforhold..., dels kan der forventes at ske ændringer i vandgennemstrømning... og dels kan der ske ændringer i den overordnede skibstrafik i området...

Ved anlægsarbejde grænsende ud mod Tømmergraven (boligø A og B) må ind- og udsejling fra Københavns Roklub periodevis forventes påvirket ved, at der bør holdes en vis sikkerhedsafstand til anlægsarbejder langs kajfronten. Da der i forvejen ligger husbåde... i Tømmergraven, kan der forventes at optræde perioder, hvor der ikke er meget friplads i Tømmergravens havnebassin. Det vil dog forventeligt være af meget begrænset tidsmæssig udstrækning, ligesom anlægsaktiviteter primært forventes udført inden for almindelig arbejdstid, hvorfor det ikke vurderes at afstedkomme betydelig påvirkning af roernes mulighed for at komme på vandet.

Roere, der benytter containeropbevaring i den sydlige del af projektområdet, forventes relokiseret på et tidspunkt inden, der skal anlægges boligøer der.

Ved ro- og kajakklubberne på østsiden af havnen forventes anlægsaktiviteterne ikke at berøre medlemmerne direkte. Ved anlæg af de østvendte boligøer må dog forventes, at det smalleste punkt i havneløbet ud for Enghave Brygge indskrænkes fra nuværende ca.190 m til ca. 120 m... forventes det dog ikke at ændre betydeligt ved den østlige sejlroute, som skibe og større både tager i dag, ligesom mange af roerne i dag også primært benytter sig af den østlige side af havneløbet ved passage af Enghave Brygge.

De refleksbølger, der må forventes på østsiden af havneløbet fra passage af skibe og både, vurderes ikke, at blive væsentligt kraftigere ved, at der etableres boligøer på Enghave Brygge. Dette skyldes til dels, at der ved etablering af

boligøer sættes spunsvægge, som grundet profilernes udformning giver en 'rillet' front, der forventes at tilbagekaste mindre refleksbølger end de nuværende glatte kajfronter i granit... Der forventes også at ske yderligere spredning af bølgeenergien ved etablering af f.eks. friholderværker i træ, langs kajfronterne.

I løbet af anlægsfasen vil der gradvist etableres flere boligøer langs vestsiden af havneløbet, som med kanaler imellem de enkelte boligøer vil få et gradvist mere 'fliget' forløb, der vurderes at være med til at dæmpe refleksbølger i havneløbet ud for.

Der er i forbindelse med justeringer af den overordnede bebyggelsesplan ændret facader mod havneløbet. Derved opnås der ikke læ ved vestenvind, men omvendt forventes der heller ikke at ske væsentlig vindstuvning ved sydlige og østlige vindretninger. Overordnet set vurderes vindforholdene ikke at adskille sig væsentligt fra mange andre lokaliteter i Københavns Havn. Ved varierende vindretninger vil forskellige farvande rundt om byggeriet henholdsvis være i læ, eller udsættes for en kogning af vindhastigheden."

"20.5.4 Roning [Driftsfasen]

...

Hydraulisk 3D-modelleringen af nuværende og fremtidige scenarier viser, at udbygningen af Sydhavnen, herunder Enghave Brygge, ikke vil medføre signifikant ændrede strømforhold for roere i området...

Ud fra de ovennævnte afsnits undersøgelser af potentielle ændringer i vandgennemstrømning og vindforhold samt den kumulative 3D-modellering vurderes det, at projektet ikke vil have betydelige påvirkninger af sikkerheden i forbindelse med roning i havnen.

Det skal dog bemærkes, at selvom Københavns Havn er et mere beskyttet rofarvand, end det roklubberne i f.eks. Øresund har til rådighed, kan der ved ekstreme vejr-situationer stadig forekomme vejrlig i havnen, hvor det ikke kan tilrådes at bevæge sig ud på vandet i lette vind- og strømfølsomme fartøjer...

Som beskrevet... forventes udformningen af Enghave Brygge projektet ud mod havnen ikke at afstedkomme noget sikkerhedsrisiko ved refleksbølger. Såfremt, at der skulle vise sig at være et usikkert bølgemiljø for roere, kan det vurderes, om sikkerheden kan forbedres ved afværgeforanstaltninger, som f.eks. etablering af yderligere bølgeabsorberende tiltag i form af stensætninger ligesom langs Islands Brygges havnepromenade. Det vurderes dog også, at der ved projektets realisering kan ske en vis forbedring af rosikkerheden ved, at roning i 'Enghave Kanal's ca. 700 m lange forløb parallelt med havneløbet og en hastighedsbegrænsning på 4 knob, i højere grad kan bruges til at separere havnens 'bløde trafikanter' fra den tungere skibstrafik i hovedløbet, end er tilfældet i dag..."

Det fremgår om husbåde:

"20.4.6 Husbåde [Anlægsfasen]

Ved anlægsarbejde grænsende ud mod Tømmergraven (boligø A og B) må forventes en del støj..., ligeledes kan ind- og udsejling for medlemmer af Foreningen Skibbroen periodevis forventes besværliggjort ved, at der bør holdes en vis sikkerhedsafstand til anlægsarbejder langs kajfronten. Det vil dog forventeligt være af meget begrænset tidsmæssig udstrækning, og det forventes ikke, at husbådene bliver forhindret i at foretage lovkrævede værftsbesøg m.m."

"20.5.7 Husbåde [Driftsfasen]

...

De husbåde, der ligger ved kajfronter i projektområdet i dag, må forventes at blive relokaliseret under anlæggelse af projektet, men i bl.a. Tegning nr. 4 til lokalplanforslag for Enghave Brygge angives, at der under driftsfasen kan placeres husbåde langs dele af samtlige boligøer, som har en kajstrækning ud mod havnen. Samlet set vurderes det, at projektets drift ikke vil give anledning til betydelige negative påvirkninger af husbåde i havnen."

Det fremgår af kommunens og Trafikstyrelsen bemærkninger om rekreative forhold i hvidbogen:

"Indsnævring af sejlrunden i Tømmergraven

... Hvis det bliver aktuelt at uddybe [Tømmergraven], skal der søges en særskilt tilladelse til dette. Indsejling fra nord til den planlagte Enghave Kanal og nordlige marina vil foregå via den ydre del af Tømmergraven (tættest på hovedhavneløbet), hvor der må forventes en større bådtrafik end i dag som følge af fremtidige brugere af kanalen. Dog

ligger den nordlige udmunding af Enghave Kanal i Tømmergravsbassinet øst for Københavns Roklub og ud for den østlige spids af husbådeforeningen Skibbroens bådebro. Det forventes derfor ikke, at der vil være en betydelig øgning af trafikken i den indre del af Tømmergraven som følge af projektet.

Sejlads i hovedløbet og kanalerne

... Det forventes ud fra sammenlignelige byggerier og marinaer i Sydhavnen, at Enghave Brygge projektet vil kunne medføre en øgning i antallet af både hjemhørende i Sydhavnen med op til 28 %, mens øgning i peak-trafikken i havneløbet vil udgøre under 8 %. I den ydre del af Tømmergraven må der forventes en mere betydelig øgning i antallet af bådsejladser. Dette skyldes, at det under eksisterende forhold forventes, at den primære trafik i området stammer fra roning til og fra Københavns Roklub og sejlads til og fra de relativt få bådpladser... der er i tilknytning til Tømmer-graven...

Det er i VVM-redegørelsen vurderet..., at specielt den rekreative småbådstrafik langs Enghave Brygge projektet vil stige som følge af kumulation med andre byggeprojekter i Sydhavnen og det deraf øgede antal brugere af haven. Det kan forventes, at der sker en øgning af trafik i forbindelse med etablering af kanaler. Da hele København er en by i stadig vækst, må det som påpeget i andre høringssvar (20) forventes, at man vil se en støt stigende rekreativ anvendelse af havnen, også fra borgere bosiddende i ikke-havne-nære dele af byen. Dog forventes det, at de brugere, som ikke tilflytter bebyggelser, hvor der oprettes tilhørende bådepladser, må søge tilgang gennem de eksisterende bådelaug og roklubber.

I hovedløbet af havnen vil Enghave Brygge projektet ved den nordlige ende give anledning til en indsnævring af havneløbet fra ca. 190 meter til ca. 120 meter, mens der ved den sydlige del af projektområdet sker en mere begrænset indsnævring. Sammenlignes det smalleste sted ud for et realiseret Enghave Brygge projekt med de eksisterende bredder i resten af havnen, ses i figur 4, at specielt Inderhavnen, fra ca. Den Sorte Diamant til Wilders Kanal, samt Sluseløbet er smallere. Det skal i den henseende også bemærkes, at der mange steder i havnen findes forhindringer og installationer (så som lavvandede grunde, havnebade, havnepromenader, bropiller, afspærringen rundt om Flådens Leje, mm.), der reducerer den reelle sejlbare bredde af havneløbet og gør denne smallere eller meget sammenlignelig med den projekterede bredde på 120 meter ud for Enghave Brygge."

2.3.10 Kommunens supplerende notater i forbindelse med udarbejdelse af hvidbogen

Kommunen har i forbindelse med udarbejdelse af hvidbogen indhentet to notater:

I "Faglig vurdering af VVM for Enghave Brygge" (Niras, februar 2015)

Notatet indeholder en faglig vurdering af VVM-redegørelsens emner jord, havnesediment og anlægsstøj. Det fremgår bl.a. om jord:

"NIRAS vurderer, at omfanget af jordprøver (én prøve per ca. 1000 t jord, som forventes at skulle opgraves) er passende eller mere omfattende i forhold til, hvad der kan forventes i forbindelse med en VVM."

"NIRAS vurderer desuden, at jordprøverne er repræsentative i forhold til, hvad der kan forventes at træffes ved de kommende gravearbejder.... Omfanget af filtersatte borer (med henblik på udtagning af grundvandsprøver) og deres placering vurderes ligeledes acceptabel i forhold til en screeningsundersøgelse."

"NIRAS vurderer, at inddelingen af forureningsindholdet i henhold til klassificeringen i Jordplan Sjælland giver et godt overblik over forureningsniveauet, og som udgangspunkt er det rimeligt at antage at klasse 0-2 kan genanvendes og eventuelt også klasse 3, mens klasse 4 skal bortskaffes. De endelige tilladelser til genindbygning og etablering af boliger på forurenede jord, vil dog bygge på en konkret vurdering af forureningsindholdet."

"NIRAS er enig i vurderingen i VVM'en om, at boligøerne kan etableres uden risiko for uacceptabel påvirkning af befolkningen såfremt kommende krav/vilkår i tilladelserne overholdes."

"NIRAS vurderer, at det er muligt at sikre, at der ikke sker nævneværdig transport af forurening til kanalerne. Ved de kanaler, som etableres gennem eksisterende landjord med kraftig forurening (f.eks. ved prøve K16...), er det særlig vigtigt, at der etableres en tæt spuns (forureningsindholdet i siderne af de kommende kanaler vil kunne vurderes ud fra de kommende detaljerede undersøgelser/forklassificering af jorden, som opgraves for at etablere kanalerne). I

områder, hvor der ikke er påvist forurening eller udelukkende påvist lettere forurening med immobile stoffer, er dette mindre relevant.”

”NIRAS vurderer, at det i VVM'en ikke er belyst detaljeret, om der kan være en risiko for udsivning af forurening til kanalen ved prøve K16, hvor der er konstateret forurening med lettere oliestoffer i en dybde svarende til bunden af kanalen. I VVM'en anbefales det, at der afgraves yderligere ½ m og eventuelt afdækkes med ren jord/materialer. Dette synes umiddelbart at være en fornuftig løsning, men der bør dog laves en konkret risikovurdering, hvis der efterlades forurening øverst i bunden af kanalen. Ved de kommende omfattende undersøgelser, hvor der i henhold til jordflytningsbekendtgørelsen skal udtages én prøve per 30 t jord, som opgraves fra bl.a. kanalerne, vil omfanget af olieforureningen blive væsentlig bedre belyst. På baggrund heraf vurderer NIRAS, at der vil kunne foretages en mere detaljeret risikovurdering og vurderes, hvordan det sikres, at problematisk forurening fjernes eller afskæres i tilstrækkelig grad, således at vandet i kanalerne ikke påvirkes i uacceptabel grad.”

Det konkluderes i afsnittet om jord:

”NIRAS vurderer, at den gennemførte screeningsundersøgelse er dækkende til at kunne foretage vurderinger i VVM'en om, at projektet kan gennemføres uden miljømæssig risiko ved regulering i forbindelse med de konkrete tilladelser til jordarbejderne og etablering af boligerne. NIRAS vurderer, at det i VVM'en ikke er belyst detaljeret, om der kan være en risiko for udsivning af forurening til kanalen ved prøve K16. Afværgeforanstaltninger i form af tæt spuns anbefales.”

Det fremgår bl.a. om havnesediment:

”De anvendte metoder til beskrivelse af havnesedimentet bygger på anerkendte prøvetagnings- og analysemetoder... Omfanget af prøver synes relevant for en screening af sedimentets beskaffenhed til brug for VVM'en.

Spildet fra selve spunsningen vurderes i VVM'en til at være lille og ikke give anledning til påvirkninger af vandkvaliteten. NIRAS vurderer, at denne antagelse er rimelig.”

”NIRAS vurderer, at indsnævringen af havnetværsnittet som følge af udbygningen af blokkene B-F vil øge strømshastighederne i dette område. Hertil vurderer NIRAS, at de lodrette bolværker vil reflektere bølge og strøm og skabe større vandbevægelse. Alt i alt vurderes det at betyde, at de nuværende aflejringer helt eller delvist kan eroderes og sedimentet vil kunne føres rundt i havnen i anlægs- og driftsfasen. Det vurderes relevant med en nærmere redegørelse for denne forventede erosion og omlejring og dens evt. påvirkning af de marine forhold. NIRAS har ikke på det foreliggende grundlag vurderet omfanget af de eventuelle påvirkninger.

Etablering af blok B kan medføre at der skal ske en uddybning af de lavvandede områder ud for Tømmegraven for at skaffe skibsadgang for husbådene til Tømmegraven. Det er overordnet beskrevet i VVM'en (afsnit 11.4) og det angives, at de nærmere detaljer vil indgå i en evt. ansøgning om uddybning og nyttiggørelse. NIRAS vurderer, at det bør overvejes, om denne del af projektet ikke er en integreret del af det samlede projekt og i givet fald udarbejde en nærmere redegørelse ift. sedimentspredning og evt. påvirkning af det marine miljø. NIRAS har ikke på det foreliggende grundlag vurderet omfanget af de eventuelle påvirkninger.

Udgravningen af de nye kanaler vil efterlade de nye kanalbunde åbne for udvaskning. Forureningen når ifølge VVM'en enkelte steder ned på dybder, der svarer til uddybningen. Som det fremgår af dette notats afsnit om jord vurderer NIRAS, at det i VVM'en ikke er belyst detaljeret, om der kan være en risiko for udsivning af forurening til kanalen ved prøve K16. Efterfølgende vil der kunne foretages en mere detaljeret risikovurdering og vurderes, hvordan det sikres, at problematisk forurening fjernes eller afskæres i tilstrækkelig grad, således at vandet i kanalerne ikke påvirkes i uacceptabel grad.”

Det konkluderes i afsnittet om havnesediment:

”NIRAS vurderer, at de anvendte metoder til beskrivelse af havnesedimentet bygger på anerkendte prøvetagnings- og analysemetoder... Omfanget af prøver synes relevant for en screening af havnesedimentets beskaffenhed til brug for VVM'en. Det er NIRAS vurdering, at hvidbogens konklusioner kan styrkes, hvis der argumenteres og redegøres mere

detaljeret for de tidligere undersøgelser andre steder i havnen, som har vist at der ved anlægsarbejder ikke spredtes tungmetaller og miljøfremmede stoffer i problematisk omfang.”

II ”Notat om stofspredning. VVM for Enghave Brygge” (Niras, marts 2015)

Notatet er en opfølgning på Niras’ notat fra februar 2015 og indeholder en faglig vurdering af spredning af miljøfarlige stoffer fra mulige uddybningsarbejder og det permanente anlæg.

Det fremgår, at der i notatet fra februar 2015 blev der peget på to potentielle problemstillinger vedrørende spredning af havnesediment fra anlægsarbejder og fra det permanente anlæg:

- Uddybning af sejlrenden til Tømmergraven for at kompensere for at Blok B har reduceret indsejlingen
- Erosion af aflejret materiale langs de nye kajer ved Blokkene B og C.”

Det konkluderes i notatet:

”Bygningen af blok B vil reducere indsejlingen til Tømmergraven. Den vil dog stadigvæk kunne opfylde Foreningen Skibsbroens krav om en sejlrende, der er mindst 15 m bred og 4 m dyb.

Ønskes de nuværende besejlingsforhold opretholdt med f.eks. en 30 m bred sejlrende med 5 m vanddybde vil det kræve en afgravning af ca. 3.000m³ forurenede havnesediment.

De gennemførte overslagsberegninger af koncentrationer af en række miljøfarlige stoffer viser, at graveaktiviteterne kan give anledning til koncentrationer, som kan være miljø- og sundhedsfarlige i en afstand op til ca. 300-500 m fra gravepositionen.

Desuden viser beregningerne, at det kan være vanskeligt at reducere koncentrationen af TBT til under grænseværdien for akut toksisk påvirkning i hele havnen.

I beregningerne er det forudsat at der graves 8 timer om dagen. Overskridelserne vil ske, mens der arbejdes og indtil den sidste fane har passeret, dvs. henholdsvis 6 og 31 dage for de to grave scenarier.

Hvis det besluttes, at fortage en uddybning af sejlrenden ind til Tømmergraven, så anbefales det at fortage en mere tilbunds gående modellering af koncentrationsforholdene i forbindelse med forskellige grave- og hydrauliske scenarier. Resultatet af disse beregninger kan bruges til at optimere omfanget og anlægsmetoderne således, at grænseværdierne for akut toksicitet overholdes. Det vurderes at der ikke er nogen risiko for at grænseværdierne overskrides fra en evt. erosion af sedimentpuden langs blokkene B og C.”

2.4 VVM-tilladelse

Kommunen har den 26. marts 2015 meddelt VVM-tilladelse til byudvikling på Enghave Brygge for de anlæg på land, herunder på indvundne arealer (opfyldninger), som kommunen er myndighed for, herunder udgravning til kanaler og opfyldninger, i henhold til projektbeskrivelsen i VVM-redegørelsen. Der er fastsat 4 vilkår for tilladelsen, herunder:

”4. Konstateres transport af opslæmmet materiale fra projektområdet til Natura 2000-område nr. 143, skal der iværksættes de afhjælpende foranstaltninger, som vurderes nødvendige af Københavns Kommune...”

2.5 Klagerne

2.5.1 Klagen over lokalplan nr. 494 Enghave Brygge

Klager har vedrørende kommunens tilsidesættelse af ansvar for sikring af værdifulde kulturmiljøer og andre væsentlige kulturhistoriske bevaringsværdier samt for rekreative miljøer i havnen, fremsat en række bemærkninger om bygninger i området:

H.C. Ørstedsværket: Markant bygningsværk og vigtigt pejlemærke for Sydhavnen. Plangrundlag muliggør højt byggeri foran værket, som dermed ikke længere kan ses fra havneløbet eller Tømmergraven, og den bevaringsværdige infrastruktur fjernes.

Klager har yderligere henvist til:

Uniscrap-bygningen: Ifølge Kulturarvsstyrelsen har bygningen høj arkitektonisk bevaringsværdi, og de eksterne aftryk (sporene i gaden og kajanlægget) er bevaringsværdige som en del af bygningens historie. Bygningen kan nu blive omkranset af højhuse og vil ikke længere være synlig fra havneløbet eller Tømmergraven, bortset fra en lille åbning til Enghave Kanal. Bygningen mister sit kajanlæg ved opfyldning af havnen og fjernelse af jernbanespor.

Det hvide pumpehus: Der er herfra en undersøisk tunnel til Islands Brygge. Bygningen placeres nu i en bygningskarré, mister beliggenheden ved vandet samt formentlig forbindelsen til tunnelen, og vil ikke længere være synlig fra Tømmergraven. Med lokalplanen vil bygningernes historie og egenart samt de sidste rester af det historiske industrihavnemiljø i Sydhavnen forsvinde.

Københavns Roklub: En af Danmarks ældste roklubber. Der er mellem Tømmergravens kaj på Enghave Brygge Nord og yderste husbåd 18 m, hvor der skal være passage af robåde fra og til klubben. På tværs af denne trafik kommer indsejling til/udsejling fra den kommende Enghave Kanal. Indenfor udmundingen af Enghave Kanal etableres en marina. Projektet forringer forholdene for de mange roere i havneløbet.

Husbådeforening Skibbroen i Tømmergraven er 25 år gammel og består af 21 husbåde. Bådene er et væsentligt aktiv i forhold til det rekreative miljø. Enghave Kanal vil munde ud, hvor husbådene ligger til. Vilkkårene for husbådene er ikke illustreret i lokalplanen.

Roklubben og husbådeforeningen bidrager til en forskellighed i oplevelsen af området. De forringede forhold på grund af øget motorbådstrafik er ikke omhandlet i lokalplanen eller i miljørapporten. Husbåde og roklubben vil måske skulle flytte fra området.

Det fremgår af Kort og Matrikelstyrelsens Søkort, at der er et lavvandet område udfor de planlagte boligøer (B og C). Der kan p.t. sejles både på Københavner- og Amagersiden af det lavvandede område, men ved etablering af boligøerne kan der kun sejles på Amagersiden. Sejlrenden forsnævres til ca. 60 % af aktuelle bredde, hvilket medfører mere trængsel.

Klagen er vedlagt bilag A, som er en del af klagen over lokalplan nr. 494 og kommuneplantillæg nr. 15. Bilaget vedrører mangelfuld information af offentligheden og manglende indkaldelse af ideer og forslag.

2.5.2 Klagen over VVM-redegørelse og VVM-tilladelse

Der er nærmere anført om klagepunkterne:

- *VVM-redegørelsen indeholder ikke en alternativ plan*

Der er ikke en oversigt over de væsentligste alternativer, som bygherren har undersøgt.

Kommunens begrundelse i VVM-redegørelsen hviler på politiske og økonomiske skøn. Det må antages, at en bygherre skal undersøge alternativer, der ikke nødvendigvis indebærer, at projektet fuldt ud udfylder rammerne for en lokalplan. Kommunens bemærkninger om 0-alternativet er intetsigende.

VVM-reglernes krav om vurdering af alternativer må medføre, at der belyses et alternativ uden kanaler og opfyldning. Projektets miljøbelastning kan kun evalueres ved en sammenligning med dette alternativ, som har en række fordele i forhold til miljøhensyn, kulturhistoriske værdier og rekreative muligheder m.v.

Kystdirektoratet har krævet, at det belyses, om projektet kan etableres uden inddragelse af søterritoriet.

Der er henvist til det anførte i klagen af 9. februar 2015 [i anmodningen om genoptagelse af Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse] om, at havneopfyldningen er i strid med Fingerplan 2007 § 6. Kanaler og bassiner, som ifølge kommunen kompenserer havneopfyldningen, indregnes som en del af friarealet, jf. lokalplanens § 8 stk. 9, og indgår tillige i kommunens udregning af den samlede bebyggelsesprocent. Det er selvmodsigende, at kanaler og bassiner både er kompensation for havneopfyldning og landarealer, der indregnes i bebyggelsesprocenten.

Havneopfyldning er ikke nødvendig for at skaffe det ønskede antal boliger. Afstandskravet til H.C. Ørstedværket nødvendiggør ikke inddragelse af søterritoriet, da værket kan lukkes i 2023 (jf. Varmeplan Hovedstaden, oktober 2014) - 2 år før det aktuelle projektet kan være færdigt.

- *VVM-redegørelsen er mangelfuld vedrørende afdækning af miljørisici*

a. Manglende beskrivelse af miljørisici ved udgravning svarende til boligø B og C: Det er lavvandet (ned til 0,2 m) ud for boligø B og C og derfor nødvendigt at uddybe havnen ved spunsning og fundamentering. Dette er ikke tilstrækkeligt beskrevet i VVM-redegørelsen, hvor metoder til opgravning af forurenede havneslam, herunder af risiko for spild og spredning, heller ikke er beskrevet.

Udgravning i området indebærer en betydelig miljømæssig risiko, som er illustreret i Niras' notat fra marts 2015. Det fremgår af hvidbogen, at kommunen og Trafikstyrelsen efterfølgende har vurderet, at det ikke er nødvendigt at udgrave sejlrenden i Tømmergraven.

Det er i ansøgningen til Kystdirektoratet om tilladelse til opfyldning/udgravning fejlagtigt markeret, at der ikke foretages uddybning i havnen ved etablering af boligø B og C. Denne fejl er ikke rettet i VVM-redegørelsen eller kommenteret i hvidbogen.

b. Manglende undersøgelse af forurening i kanalbunde: Udgravning af kanaler og marinaer sker til 4 m dybde, svarende til kote minus 2 m. Kanalerne vil således være ca. 2 m dybe.

Der er kun en grov screening (25 boringer) i VVM-redegørelsen, og der er kun analyseret prøver ned til 4 m dybde. Indhold af miljøgifte under kommende kanalbunde er ikke undersøgt, og der er risiko for udsivning af toksiske stoffer gennem utæthed i spunsen samt for frigivelse heraf fra kanalbunde, som er åbne for udvaskning. Der er ikke analyser af jorden under kanalbundsniveau.

Politikere er bekymrede over udvaskning af forurening fra kanalbunde. Der er i Teknik- og Miljøudvalget fremsat et ændringsforslag (som ikke blev godkendt) om nærmere undersøgelse af, om den tilbageblivende forurenede jord i kanaløerne/bunden af kanalerne kan og bør fjernes, så der ikke er risiko for udvaskning af farlige stoffer til havnen.

c. Manglende beskrivelse af miljørisiko i forbindelse med fjernelse af store metalobjekter fra hav

bunden: Det fremgår ikke af VVM-redegørelsens afsnit om skrotdele på havnebunden, at der ud for Enghave Brygge er udlagt flere tons jernbaneskiner tværs over havnen for at holde varmerør nede under havnebunden. Fjernelse af jernbaneskiner o.lign. medfører en betydelig risiko for spredning af forurenede sediment. Risiko og afværgeforanstaltninger herved fremgår ikke af VVM-redegørelsen.

d. Manglende beskrivelse af miljørisiko i forbindelse med anlægsarbejde under boligøer og kanalbunde: VVM-redegørelsen beskriver ikke forureningen i den dybde, hvor der skal foretages anlægsarbejder for boligøerne og det tilstødende landområde (rørføringer m.v.). Rørføringerne skal nedlægges i en dybde sv.t. kote minus 3-5 m for at være sikret for skader og frost. Der er kun undersøgt materiale fra stikprøver i 2 m (kote 0 m) i byggefelterne og i 4 m dybde (kote minus 2 m) i kanalerne.

Det fremgår af VVM-redegørelsen og hvidbogen, at der under anlægsarbejdet foretages en række prøver med en tæthed på 1 prøve/30 t transporteret materiale. Denne procedure sikrer ikke mod udvaskning af toksiske kemikalier.

Rørføring under kanalbunde i dybde sv. t. kote minus 3-5 m vil kræve pumpestationer for boligøerne for at pumpe spildevand fra denne dybde op til ca. 3 m fra jordoverfladen for at komme i niveau med kloaknettet og øvrige rørføringer til spildevand på fastlandet. Disse anlæg bruger meget energi, producerer drivhusgas, vil være i drift 24/7 og kan give anledning til betydelige støjgener. Dette er ikke omtalt i VVM-redegørelsen.

e. Der er ikke undersøgt for dioxin forurening: VVM-redegørelsen undersøger ikke dioxin-forurening, selvom det er dokumenteret, at der er toksiske koncentrationer af dioxin i fisk i havnen³. Dette er i strid med internationale forpligtigelser, jf. Århus-protokollen (1998) om persistente organiske miljøgifte. Der kan kun foretages afværgeforanstaltninger, hvis der er undersøgt for dioxinforurening. Bygningsarbejdere kan blive eksponeret for dioxin.

f. VVM-redegørelsen muliggør opfyldning med forurenede jord i klasse 3 og forurenede flyveaske: Det fremgår af VVM-redegørelsen, at boligøerne med anvendelse af forurenede jord i klasse 3 og forurenede flyveaske til opfyldning bliver defineret som deponeringsanlæg. Det er i VVM-redegørelsen og af Niras vurderet, at der ikke er risiko for udsivning via spunsvæggen til havnen, men der er ikke dokumentation herfor. Der er også forureningsrisiko ved nedbrydning af spunsvægge/spunslåse over tid, og der er ikke beskrevet afværgeforanstaltninger. Der etableres ved projektet 5.389 m spunsvæg, og vedligeholdelse heraf kan blive dyr og foretages derfor måske ikke i tilstrækkeligt omfang. Dette kan medføre forurening af havneløbet.

Der er planlagt et dæmnings- og sluseanlæg ved hovedindsejlingen for at sikre mod stormflod. VVM-redegørelsen indeholder en analyse af vandgennemstrømningen i havneløbet med en hydraulisk computermodel, men effekten af det planlagte anlæg er ikke vurderet. Analysen har derfor begrænset værdi for vurderingen af boligøernes påvirkning af vandgennemstrømningen i havneløbet. Anlægget vil påvirke vandgennemstrømning, og ophobning af miljøgifte, der siver ud gennem spunsen, kan true havnens vandkvalitet.

g. Projektet medfører en øget risiko for katastrofe ved brand eller eksplosioner: Hvis der opstår brand/

---

³ Klager har henvist til:

”Data for Hg, Pb, Cd, TBT, PAH, PCB og dioxin i fisk fanget i Kbh.’s Havn 1994-2007. Kilde: Københavns Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen, Center for Park og Natur”

eksplosion, hvor broerne til boligøerne spærres, kan redningskøretøjer ikke komme uhindret frem. Adgang til øerne kræver passage af 1-3 snævre broer. VVM-redegørelsen indeholder ikke en risikovurdering.

- *VVM-redegørelsen er mangelfuld vedrørende byggeprojektets effekt på rekreative muligheder i havnen, herunder sikkerhed for roerne og kulturhistoriske bevaringsværdier*

Klager har henvist til klage af 9. februar 2015 til Natur- og Miljøklagenævnet over lokalplan nr. 494 og kommuneplantillæg nr. 36 med miljørapport.

2.6 Supplerende bemærkninger

2.6.1 Kommunens bemærkninger - lokalplan nr. 494

Kommunen har den 9. marts 2015 fremsendt bemærkninger til klagen. Kommunen har henvist til sine tidligere bemærkninger af 11. september 2013 til sagerne NMK-33-02030 m.fl., hvor nævnet traf afgørelse den 6. juni 2014.

Kommunen har om planlovens § 11 f, stk. 4, bemærket, at der ved fastlæggelse af rammerne i kommuneplanen er foretaget de krævede vurderinger. Kommunen har om planlovens § 16, stk. 4, bemærket, at lokalplanredegørelsen indeholder en redegørelse for forholdet til kystnærhedszonen samt i øvrigt beskriver forholdene før bebyggelse og ved realisering af lokalplanen. Derudover er de visuelle effekter ved planens gennemførelse beskrevet i miljørapporten.

Kommunen har om de bevaringsværdige bygninger m.v. bl.a. anført:

H.C. Ørstedsværket: Der skal i planlægningen tages hensyn til værkets kvalitet. Værket er industrikulturminde i Kommuneplan 2011. Der er en bebyggelsesplan, der friholder området op til værket for bebyggelse. Den maksimale bygningshøjde er fastlagt af hensyn til værket (3-6 etager tættest på værket). Værket vil fortsat fremstå som et markant landemærke. Kommunen har skønnet, at sporerne efter infrastrukturen ikke er af en sådan karakter, at de bør bevares ved en ændring af området.

Uniscrap-bygningen og pumpehuset må ikke nedrives, flyttes eller ombygges uden kommunes tilladelse, jf. lokalplanens § 6, stk. 2a, og de indgår ligeledes i bebyggelsesplanen.

Om Københavns Roklub og Husbådforeningen Skibbroen har kommunen bemærket, at planloven ikke hindrer, at der kan planlægges som sket i området. Lokalplanen indeholder en redegørelse for skyggevirkningerne, og der er en vindanalyse, som ligger til grund for planlægningen.

2.6.2 Kommunens bemærkninger - VVM-redegørelse og VVM-tilladelse

Kommunen har den 13. maj 2015 sendt sine bemærkninger til klagen:

- *VVM-redegørelsen indeholder ikke en alternativ plan*

Det projekt, der er vurderet i VVM-redegørelsen, er i overensstemmelse med Kommuneplan 2011 og lokalplan nr. 494. Det fremgår af VVM-redegørelsen med hvidbog, at projektet kan gennemføres uden væsentlige virkninger på miljøet, og der er en undersøgelse af 0-alternativet.

Baggrunden for afgrænsningen af alternativer fremgår af hvidbogen, herunder at Enghave Brygge er en del af helhedsplanen for Sluseholmen m.v., hvor Enghave Brygge er det sidste område, der planlægges for. Helhedsplanens hovedtræk er at etablere områder med boligøer og kanaler. Enghave Brygge er i Kommuneplan 2011 i overensstemmelse hermed planlagt som en kanalby.

Det omhandlede volumen (boliger og arbejdspladser) er nødvendigt for at sikre en god udnyttelse af investeringerne i området. Uden opfyldning på søterritoriet kan der ikke skabes et område med tilsvarende udbygning. Udbygningen er bl.a. begrænset af placeringen op til H.C. Ørstedsværket. Kommunen kan alene planlægge ud fra eksisterende anvendelse. Varmeplanen beskriver forventninger til fremtidig om-lægning af fjernvarmenettet.

- *VVM-redegørelsen er mangelfuld vedrørende afdækning af miljørisici*

Kommunen har overordnet anført, at VVM-redegørelsen og hvidbogen i tilstrækkelig grad undersøger de miljøpåvirkninger, som er afledt af projektet.

Kommunen har til brug for klagesagen indhentet:

- Notat med bemærkninger til klagepunkt a, c og d (Orbicon, maj 2015)

Notatet indeholder bagvedliggende betragtninger og udredninger af forhold, som er rejst under klagepunkt a, c og d. Der er nærmere gengivet fra dette notat i forbindelse med kommunens bemærkninger til de enkelte klagepunkter.

Kommunen har nærmere bemærket:

a. Manglende beskrivelse af miljørisici ved udgravning svarende til boligø B og C: Det er i VVM-redegørelsens afsnit 12.4 om miljøpåvirkninger ved en udgravningen vurderet, at de mindre lokale udgravninger af havnesediment er ubetydelige for havnens vandkvalitet. Orbicons notat fra maj 2015 indeholder en teknisk beskrivelse, hvor det konkluderes, at "[i] betragtning af den lave faldhøjde, den høje faldhastighed og de meget beskedne mængder, der potentielt afgraves, vurderes det, at der ikke vil ske spredning af miljø- og sundhedsskadelige stoffer af nogen betydning."⁴ Det fremgår tillige af notatet, at det eventuelle behov for afgravning til en minimumsvanddybde på 2 m svarer til en maksimal afgravning på 73 m³⁵.

Afgravning forudsætter ansøgning til Trafikstyrelsen, og behov for vilkår afklares i forbindelse hermed. Styrelsen har i marts 2015 meddelt principiel tilladelse til projekt Enghave Brygge for de dele af projektet, der vedrører søterritoriet. Det fremgår heraf, at endelig tilladelse er betinget af styrelsens godkendelse af et detailprojekt, der er i overensstemmelse med VVM-redegørelsen m.v. Ansøgningen for detailprojekterne for boligøerne vil indeholde en nærmere beskrivelse af udgravningen.

Det fremgår af Niras' notat fra marts 2015, at en uddybning af sejlrenden til Tømmergraven ikke er en del af det ansøgte projekt og for opfyldelse af de påpegede behov for sejlbredde og dybde.

⁴ Det fremgår indledningsvist af Orbicons notat om klagepunkt a:

"Først og fremmest er der i VVM-redegørelsen tale om vurdering af de miljømæssige aspekter ved at gennemføre de overordnede rammer for projektet. I nogle tilfælde vil der for den detaljerede udvikling af de enkelte boligøer forekomme lokale problemstillinger, der behandles i forbindelse med ansøgning om miljøgodkendelse af disse boligøer. I forhold til boligø C er der en igangværende vurdering, hvor By & Havn som høringspart er ved at afklare forhold omkring den lavvandede grund, også ud for munden af kanalen mellem boligø C og B. I nedenstående tekst ridses de overordnede forhold ved den lavvandede grund op, som vurderet af Orbicon:"

⁵ "Dvs., at såfremt der fra munden af kanalen og ud mod hovedløbet skal uddybes til en minimumsvanddybde på 2 meter, skal der maksimalt fjernes 0,5 dybdemeter af grunden i dette område. Arealet af dette område er ca. 145 m², hvilket vil give en maksimal afgravning på ca. 73 m³."

Det fremgår tillige af notatet, at eventuel fjernelse af de ca. 73 m² materiale ikke kan sammenlignes med udregningerne i Niras' notat fra marts 2015, der går på sedimentspild ved uddybning i Tømmergraven.

b. Manglende undersøgelse af forurening i kanalbunde: Det fremgår af Niras' notat fra februar 2015, at VVM-redegørelsens undersøgelse af jord i kanalerne i forholdet 1 prøve/1000 t jord er passende. VVM-redegørelsen viser tillige, at jorden i kanalbunden (3,5-4 m under terræn) i 20 ud af 27 gravefelter er ren jord (jordklasse 0).

I forbindelse med tilladelser efter jordforureningsloven, bliver jorden undersøgt i forholdet 1 prøve/30 t jord. Hvis der er forurening ved kanalbunden, tages yderligere prøver med henblik på afværgeforanstaltninger, f.eks. afgravning af forurenede jord og opfyld med ren jord.

c. Manglende beskrivelse af miljørisiko i forbindelse med fjernelse af store metalobjekter fra havnebunden: Det fremgår af VVM-redegørelsen, at projektområdet i forbindelse med prøvetagning af havnesediment er afdækket for metalobjekter på havnebunden. Orbicon har rapporteret større fund til rette myndighed. Relevante undersøgelser af havbunden og fundne objekter er beskrevet i Orbicons notat fra maj 2015:

"Der er som nævnt i VVM-redegørelsen Afsnit 13.2 gennemført fulddækkende kortlægning med sidescansonar i projektområdet. Det vil sige, at vurderinger bl.a. er foretaget på grundlag af et kort, der viser havbundsoverfladen i hele projektområdet... Der er som beskrevet i VVM-redegørelsens Afsnit 11.4 ... konstateret mindre skrotdele forskellige steder i området, samt foretaget to enkeltfund af hhv. en bil... Fundet blev rapporteret til myndighederne som overtog håndteringen derfra) og en mindre kabinebåd... Der er under ca. 3 km paravanedykning, under 60 punktdykninger, eller på det fulddækkende sidescankort hverken konstateret skibe, togvogne eller ophuggede biler. Mulig fjernelse af enkeltfund (som bil og kabinebåd) vurderes, ligesom i VVM-redegørelsen, ikke at skulle adresseres under en VVM-proces, men at være en opgave for de rette myndigheder.

Angående jernbaneskiner, som skulle ligge som del af dæklaget over varmerør ud for den sydlige del af Enghave Brygge, er der som for gasledning og elkabler tale om, at såfremt kabler, ledninger eller rør skal flyttes, vil det være de respektive forsyningsselskaber, der står for at planlægge og gennemføre disse flytninger. De miljø- og sikkerhedsmæssige forhold ved sådanne flytninger belyses i særskilte redegørelser, som behandles af de respektive myndigheder."

Omlægning af forsyningsledninger er særskilte projekter, der skal behandles af de relevante myndigheder, når projekterne er relevante og tilstrækkeligt konkrete.

d. Manglende beskrivelse af miljørisiko i forbindelse med anlægsarbejde under boligøer og kanalbunde: Den konkrete placering af forsyningsledningerne til boligøerne sker i forbindelse med projekteringen af de enkelte øer. Der arbejdes overordnet med de samme løsninger, som ved f.eks. Sluseholmen, hvor de fleste forsyninger føres under broerne. Forsyningsforholdene vil ikke adskille sig fra resten af havnen, hvor der også bygges på øer.

Det fremgår af Orbicons notat fra maj 2015:

"... Det skal noteres, at i forbindelse med udgravning til kanalerne vil der blive udtaget jordprøver af den jord, der skal opgraves, hvilket er til ca. 4 meters dybde. Der vil blive udtaget en prøve pr. 30 ton. Hvis der findes forurening i prøverne fra 4 meters dybde, vil Københavns Kommune i deres tilladelse til at udgrave kanalerne (jf. O§ 8 i Lov om forurenede jord) stille vilkår om, at der enten udføres en risikovurdering eller at forureningen fjernes. Risikovurderingen skal belyse, om et evt. indhold af forureningskomponenter i kanalbunden vil udgøre en risiko for udvaskning af forureningskomponenter til vandet i kanalen. Hvis der stilles vilkår om, at en evt. forurening i kanalbunden skal fjernes, vil der i den forbindelse blive udtaget jordprøver for at dokumentere forureningsniveauet under det afgravede område.

Den præcise måde tilslutning af boligøerne til forsynings- og spildevandsnettet skal foregå på, ligger i planlægningen i forbindelse med projekteringen af de enkelte boligøer. Dette arbejde er i en meget tidlig fase, men overordnet arbejdes der i retning af de samme løsninger, som blev anvendt ved Sluseholmen, hvor de fleste forsyninger føres under broerne. Det er muligt, at der gennemføres en kombination, så f.eks. kloakledninger skal føres under kanaler.

Uanset om kloak- og spildevandsledninger skal pumpes over langs undersiden af broerne eller fra under kanalen og op, vil det kræve anvendelse af pumpebrønde. Dette adskiller sig dog ikke fra forhold i resten af havnen, hvor man bygger på øer, så som ved Nordhavn, Sluseholmen, Stigboderne, Teglholmen, Frederiksholm, den kommende metrogrund m.fl. Tidligere erfaringer fra sådanne løsninger viser, at støj og energiforbrug ved pumpebrønde ikke anses som problematiske og det vurderes ikke at give anledning til gener ved Enghave Brygge."

e. Der er ikke undersøgt for dioxin forurening: Det er i hvidbogen vurderet, at der ikke er mistanke om, at der særligt på Enghave Brygge er forhøjede koncentrationer af dioxin i jorden. Kommunen har derfor godkendt Orbicons oplæg til prøvetagningsprogram, hvor der ikke indgår analyse af dioxin.

f. VVM-redegørelsen muliggør opfyldning med forurenede jord i klasse 3 og forurenede flyveaske: Projektet muliggør, at jord fra kanalerne nyttiggøres som opfyld til boligøerne. Det er forudsat i VVM-redegørelsen, at der kan ske nyttiggørelse af ren og lettere forurenede jord (klasse 0, 1, 2 og 3) samt at forurenede jord (klasse 4) bortskaffes. Opfyldning af lettere forurenede jord i boligøer reguleres ved en miljøgodkendelse med vilkår, herunder i forhold til sikring mod forurening.

g. Projektet medfører en øget risiko for katastrofe ved brand eller eksplosioner: Brand og beredskab er en del af byggesagsbehandlingen. Der er med lokalplanens krav til vejindretning taget højde for generelle fremkommelighedshensyn.

- *VVM-redegørelsen er mangelfuld vedrørende byggeprojektets effekt på rekreative muligheder i havnen, herunder sikkerhed for roerne og kulturhistoriske bevaringsværdier*

Det er kommunens vurdering, at de rekreative anvendelsesmuligheder og de kulturhistoriske bevaringsværdier er tilstrækkeligt belyst i VVM-redegørelsen og hvidbogen.

2.6.3 Klagers bemærkninger - VVM

Klager har den 7. juni 2015 fremsat en række supplerende bemærkninger. Klager har - i relation til anmodningen om opsættende virkning - anført, at kommunens behandling af sagen afspejler kommunens direkte interesser i projektets gennemførelse. Kommunen er initiativtager og bygherre gennem ejerskabet af By & Havn, og dette forklarer den manglende undersøgelse af en relevant alternativ plan.

Klager har i forhold til de enkelte klagepunkter anført:

- *VVM-redegørelsen indeholder ikke en alternativ plan*

Projektet kan ikke gennemføres uden væsentlige virkninger på miljøet, hvilket kan dokumenteres ved at sammenligne med et alternativt projekt uden inddragelse af søterritoriet/udgravning af kanaler. Kommunen har lavet en varmeplan med lukning af H.C. Ørstedsværket, og en alternativ plan uden inddragelse af søterritoriet og afstandskrav til værket kan også udarbejdes. Uden afstandskrav kan der etableres et tilsvarende stort byggeri på land.

- *VVM-redegørelsen er mangelfuld vedrørende afdækning af miljørisici*

a. Manglende beskrivelse af miljørisici ved udgravning svarende til bolig B og C: Der opgraves ikke kun i kanalerne mellem øerne, men i også flere meters dybde, svarende til boligøerne i det lavvan-

dede område (f.eks. til boligø B og C), da der skal være p-kældre under øerne. Havnesedimentet i dette område er meget forurenet, som beskrevet i VVM-redegørelsen. Risiko for spredning af miljø- og sundhedsfarlige stoffer ved en udgravning i det forurenede område Tømmergraven er beskrevet af Niras. VVM-redegørelsen vurderer ikke risiko ved udgravning i forurenet havnesediment under og omkring boligø B og C, hvor der er stor risiko for spredning.

Der er i strid med VVM-reglerne, at kommunen lægger op til miljøvurdering af delprojekter, efterhånden som projektet skrider frem, i stedet for en VVM-vurdering af det samlede projekt. Da projektet kan påvirke miljøet væsentligt, er der VVM-pligtigt i sin helhed. En sådan opdeling af et projekt blev afvist af EU-domstolen (C-244/12), og Natur- og Miljøklagenævnet har på baggrund af Kommissionens åbningsskrivelse i forbindelse med Naturklagenævnets afgørelse i Biogen-sagen (MAD 2002.313) tiltrådt, at en miljøvurdering af dele af et samlet projekt ikke kan udskydes.

b. Manglende undersøgelse af forurening i kanalbunde: Det er en væsentlig mangel, at jorden fra kanalbunden og dybere ikke undersøges fremadrettet. Det er i strid med VVM-reglerne, når kommunen henviser til senere undersøgelser.

c. Manglende beskrivelse af miljørisiko i forbindelse med fjernelse af store metalobjekter fra havnebunden: Der er meget andet metalskrot under havnebunden, end de nævnte to varmerør, som går på tværs af boligøerne. En senere undersøgelse af omlægning af forsyningsledninger er i strid med VVM-reglerne.

d. Manglende beskrivelse af miljørisiko i forbindelse med anlægsarbejde under boligøer og kanalbunde: Det aktuelle projekt kan ikke sammenlignes med Sluseholmen, hvor der ikke er behov for tilsvarende anlægsarbejder. Den mulige påvirkning af miljøet fra de omfattende udgravninger for at etablere et spildevandsafløb med pumpestationer på land er ikke beskrevet. Dette gælder tillige den afledte støj fra bl.a. pumpestationer.

e. Der er ikke undersøgt for dioxin forurening: Skorstenenes højde er ikke et argument for, at der ikke forekommer dioxin, og forurening kan også stamme fra andre kilder, ligesom der kan være deponeret udrens fra skorstenene.

Klager har den 5. januar 2016, sammen med anmodningen om genoptagelse af nævnes afgørelser af 26. maj 2015 og 23. december 2015, fremsat en række supplerende bemærkninger om VVM:

Natura 2000: Klager har henvist til det anførte i VVM-redegørelsen om, at det er nødvendigt at lukke slusen ved Sjællandsbroen "i de perioder af anlægsfasen, hvor der er risiko for ophvirvling af sediment" for at undgå skadevirkninger på Natura 2000 området ved spredning af stærkt forurenet havnesediment.

Dette må sammenholdes med VVM-tilladelsens vilkår 4 om afhjælpende foranstaltninger, hvis der konstateres transport af opslæmmede materiale fra projektområdet til Natura 2000-området.

VVM-redegørelsen forudsætter således, at slusen lukkes, når anlægsaktiviteterne medfører risiko for ophvirvling af forurenet sediment, mens VVM-tilladelsen kun kræver afværgeforanstaltninger ved faktisk konstateret spredning. Denne uoverensstemmelse må medføre, at tilladelsen er ugyldig.

Kumulation med konkrete tilladelser: VVM-redegørelsen tager ikke højde for projektets kumulative virkning med tilladelse efter miljøbeskyttelseslovens § 27⁶ (28. maj 2014) til opgravning af forurenede havnesediment til sikring af sejlrenden. Denne mangel må medføre, at VVM-tilladelsen er ugyldig.

Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse om ikke opsættende virkning: Det fremgår af Transport- og Bygningsministeriets afgørelse af 17. december 2015 (om klage over tilladelse til etablering af byggegrube/kajindfatning), at der i tilladelsen skulle være oplyst om, at klage har opsættende virkning. Natur- og Miljøklagenævnet er i en sag om VVM-tilladelse til et projekt med delt myndighedskompetence ved stillingtagen til opsættende virkning forpligtet til at undersøge, om en klage over en parallel afgørelse er tillagt opsættende virkning, da dette har betydning for nævnets afvejning. Denne forpligtelse følger af reglerne om opsættende virkning i VVM-direktivet og Aarhuskonventionen. Klager ønsker Natur- og Miljøklagenævnets stillingtagen stilling til, om nævnets delafgørelse om ikke opsættende virkning er korrekt.

Klager har den 12. april 2016 som bilag til klagesagen fremsendt klagers henvendelse af 11. april 2016 til kommunen, hvor der spørges om forholdsregler m.v. i forbindelse med, at kommunen er begyndt at tage sedimentsprøver i sejlrenden ind til Tømmergraven. Klager har den 18. april 2016 fremsendt kommunens svar, som går ud på, at borearbejdet ikke vurderes at give anledning til sedimentpild af betydning for vand- og badevandskvalitet.

Klager har den 21. april 2016 fremsat sine afsluttende bemærkninger. Følgende bemærkninger vedrører Orbicons notat fra maj 2015:

a. Manglende beskrivelse af miljørisici ved udgravning svarende til bolig B og C

Den igangværende afklaring af forhold omkring den lavvandede grund, som er omtalt i notatet, burde have været en del af den samlede VVM-redegørelse. Klager er skeptisk overfor vurderingen af, at der kun er behov for 0,5 m afgravning af sediment, når kanalerne skal have en dybde på 2 m. Der mangler desuden en beskrivelse af afværgeforanstaltninger i forbindelse med afgravning i området med kanal mellem bolig B og C, hvor der er øget risiko for spredning af sediment.

c. Manglende beskrivelse af miljørisiko i forbindelse med fjernelse af store metalobjekter fra havnebunden: Spørgsmålet om spredning af forurening er omtales ikke.

d. Manglende beskrivelse af miljørisiko i forbindelse med anlægsarbejde under boligøer og kanalbunde:

Analyser af jord under kanalbundsniveau og prøvetagning under endnu dybere niveauer, hvor der måske skal rørføres, burde have været en del af VVM-redegørelsen. Problemstillingen vedrørende støjende og forurenende pumpebrønde er kun overfladisk behandlet i notatet.

Følgende bemærkninger vedrører Niras' to notater fra 2015:

---

⁶ § 27. Stoffer, der kan forurene vandet, må ikke tilføres vandløb, søer eller havet, ligesom sådanne stoffer ikke må oplægges således, at der er fare for, at vandet forurenes. Der kan dog efter § 28 gives tilladelse til, at spildevand tilføres vandløb, søer eller havet.

Stk. 2. Stoffer, jf. stk. 1, der er aflejrede i vandløb, søer eller havet, må ikke uden kommunalbestyrelsens tilladelse påvirkes, så de kan forurene vandet.

§ 28. Kommunalbestyrelsen giver tilladelse til, at spildevand tilføres vandløb, søer eller havet, jf. dog stk. 2...

Jord: Det formodes, at der er dioxinholdig sod fra bl.a. H.V. Ørstedsværkets skorstene. Der burde have været forslag til kontrol og vedligeholdelse af spunsvægge, som ikke er 100 % tætte. Klager er enig i behovet for undersøgelse omkring K16.

Havnesediment: Det konkluderes i Niras' første notat, at indsnævring af havnetværsnittet vil øge strømhastigheden ud for boligø B-F og medføre, at forurenende aflejringer kan eroderes og føres rundt i havene. Dette tilbagevises herefter i det andet notat. Hvis der forekommer den omhandlede spredning, kan der ikke længere bades i havnen m.v. Der er tvivlsomt, om der er foretaget tilstrækkeligt grundige forundersøgelser af risiko for spidning af forurenede sediment. Hvis der uddybes ud for Tømmergraven er der behov for en sikkerhedsvurdering, som burde have været en del af VVM-redegørelsen.

Anlægsstøj: det er konkluderet, at VVM-redegørelsen kunne være mere nuanceret i relation til naboerne. Ifølge klager har der været støj ved boligø C i langt længere tid end de anslåede 5 måneder pr. ø, og der mangler afværgeforanstaltninger.

3. Natur- og Miljøklagenævnets bemærkninger og afgørelse

I sagens behandling har deltaget 9 af Natur- og Miljøklagenævnets 10 medlemmer: Lena Kongsbach (formand), Ole Pilgaard Andersen, Pelle Andersen-Harild, Jeppe Vejlbjerg, Torben Hansen, Henrik Høegh, Marianne Højgaard Pedersen, Peter Thyssen og Jens Vibjerg.

Efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 4, kan Natur- og Miljøklagenævnet tage stilling til retlige spørgsmål i forbindelse med en kommunes afgørelse efter planloven, og de forskrifter, som er fastsat i medfør af loven, herunder reglerne i VVM-bekendtgørelsen.

Det er et retligt spørgsmål, om planlovens bestemmelser og VVM-bekendtgørelsen er overholdt i forbindelse med vedtagelsen af plangrundlaget, herunder om mindstekravet til en VVM-redegørelse er opfyldt.

Natur- og Miljøklagenævnet kan ikke tage stilling til, om afgørelsen om at planlægge for Enghave Brygge er hensigtsmæssig eller rimelig i forhold til omboendes interesser, men kan alene tage stilling til, om planlægningen er tilvejebragt i overensstemmelse med reglerne.

Efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 3, kan Natur- og Miljøklagenævnet tage stilling til retlige såvel som skønsmæssige spørgsmål i forbindelse med afgørelser om tilladelser efter regler fastsat af miljøministeren i henhold til planlovens § 11g, stk. 4, (VVM-tilladelsen).

Det fremgår af planlovens § 11g, at enkeltanlæg, der må antages at påvirke miljøet væsentligt, ikke må påbegyndes, før der er udarbejdet en redegørelse for anlæggets miljømæssige konsekvenser (VVM-pligt). De nærmere regler om, hvilke anlæg der er omfattet af VVM-pligten, fremgår af VVM-bekendtgørelsen. Da projektet for landdelen er anmeldt den 27. februar 2014, finder reglerne i den nugældende VVM-bekendtgørelse⁷ anvendelse.

Nærmere om Natur- og Miljøklagenævnets prøvelse af en VVM-redegørelse

---

⁷ Bek. nr. 1832 af 16. december 2015 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning.

VVM-direktivet stiller krav om, at der skal foreligge en redegørelse om miljøpåvirkningerne i bred forstand for alle projekter, som må antages at kunne påvirke miljøet væsentligt.

Formålet med reglerne er at skabe et bedre beslutningsgrundlag, hvor alle relevante miljøpåvirkninger er belyst, bl.a. under inddragelse af offentligheden og andre relevante aktører. En VVM-redegørelse skal således forbedre beslutningsgrundlaget, men sikrer ikke i sig selv en nærmere regulering af de hertil knyttede miljøforhold.

For alle VVM-pligtige projekter gælder dog, at de skal være reguleret af en tilladelse. Det kan f.eks. være en miljøgodkendelse eller en VVM-tilladelse. Det er ikke et krav efter direktivet, at tilladelsen skal regulere alle forhold, der er vurderet i VVM-redegørelsen.

VVM-reglerne fastlægger ikke i sig selv grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til grundlaget for beslutningerne og til procedurerne for tilvejebringelse af denne information (VVM-redegørelsen). Begrænsninger i niveauet for tilladelige miljøpåvirkninger følger af anden lovgivning, i den foreliggende sag miljøbeskyttelsesloven.

VVM-bekendtgørelsens § 5, stk. 1, omhandler redegørelsens indhold og bestemmer, at en VVM-redegørelse skal påvise, vurdere og beskrive et anlægs direkte og indirekte virkninger på følgende faktorer: 1) mennesker, fauna og flora, 2) jordbund, vand, luft, klima og landskab, 3) materielle goder og kulturarv, og 4) samspillet mellem disse faktorer. Bekendtgørelsens § 7, stk. 2, bestemmer, at redegørelsen skal indeholde de oplysninger, som er nævnt i bilag 4. Disse oplysninger omfatter bl.a. følgende:

Redegørelsen skal ifølge bekendtgørelsens § 5, stk. 3, indeholde oplysninger, som er nævnt i bilag 4. Disse oplysninger omfatter bl.a. følgende:

”2. En oversigt over de væsentligste alternativer, som bygherren har undersøgt, og oplysninger om de vigtigste grunde til dennes valg af alternativ under hensyn til virkningerne på miljøet. Endvidere en oversigt over de væsentligste alternativer og alternative placeringer, som herudover har været undersøgt, en beskrivelse af konsekvenserne af, at anlægget ikke gennemføres (0-alternativet), samt oplysninger om de vigtigste grunde til planmyndighedens valg af alternativ under hensyn til virkningerne på miljøet.

3. En beskrivelse af de omgivelser, som i væsentlig grad kan blive berørt af det ønskede anlæg, beskrivelse af anlæggets betydelige virkninger på omgivelserne, herunder navnlig virkningerne på befolkning, fauna, flora, jord, vand, luft, klimatiske forhold, omfanget af transport, materielle goder, herunder den arkitektoniske og arkæologiske kulturarv, landskabet, offentlighedens adgang hertil og den indbyrdes sammenhæng mellem ovennævnte faktorer samt en beskrivelse af de som en mulig følge af miljøpåvirkningerne afledte socioøkonomiske forhold.

4. En beskrivelse af anlæggets såvel kortsigtede som langsigtede virkninger på miljøet, som følge af påvirkning af overflade- og grundvandssystemer, luftforurening, støjbelastning, anvendelsen af naturlige råstoffer, emission af forurenende stoffer, andre genevirkninger, bortskaffelsen af affald samt en beskrivelse af hvilke metoder, der er anvendt til forudberegning af virkningerne på miljøet.”

Der foretages normalt, mellem bygherren og VVM-myndigheden, en nærmere afgrænsning af, hvilke oplysninger, der er relevante, og som med rimelighed kan forlanges indgår i redegørelsen. Det vil således almindeligvis være irrelevant at vurdere lugtforhold ved opstilling af vindmøller, men relevant ved f.eks. biogasanlæg.

Redegørelsen skal endvidere i relevant omfang forholde sig til de forhold, som har været fremdraget i offentligheden.

Det er et retligt spørgsmål, om der er foretaget en fyldestgørende vurdering i VVM-redegørelsen. Nævnet vil kunne vurdere, om alle relevante forhold er inddraget, og om de er undersøgt tilstrækkeligt dækkende. Nævnet kan således vurdere, om der er anvendt almindeligt anerkendte metoder til at vurdere f.eks. lugt og støjforhold, men nævnet vil i almindelighed ikke "regne efter", med mindre der er klaget over åbenlyse mangler i vurderingerne.

De centrale spørgsmål, som Natur- og Miljøklagenævnet kan tage stilling i denne sag er:

1. VVM-redegørelsen

- om kommunen har foretaget en tilstrækkelig beskrivelse af alternativer til det aktuelle projekt
- om kommunen har foretaget en tilstrækkelig vurdering af især en række miljørisici ved projektet
- om kommunen har foretaget en udskydelse af den nærmere vurdering af projektets indvirkning på miljøet, som er i strid med VVM-reglerne.

2. Lokalplanen

- om kommunens planlægning er i strid med planlovens regler om retningslinjer for kulturhistoriske bevaringsværdier og krav om redegørelse for påvirkning af kysten fra bebyggelse i den kystnære del af zonen

3. VVM-tilladelsen

- om der bør fastsættes yderligere vilkår i VVM-tilladelsen om afværgeforanstaltninger i forhold til spredning af opslæmmet materiale fra projektområdet til Natura 2000-område.

Et flertal i nævnet bemærker herefter om de enkelte klagepunkter:

3.1 Lokalplan nr. 494 og kommuneplantillæg nr. 36

Efter planlovens 11a, pkt. 15, skal kommuneplanen indeholde retningslinjer for sikring af kulturhistoriske bevaringsværdier, herunder beliggenhed af værdifulde kulturmiljøer og andre væsentlige kulturhistoriske bevaringsværdier. Ifølge forarbejder forstås ved et kulturmiljø et geografisk afgrænset område, som ved sin fremtræden afspejler væsentlige træk af den samfundsmæssige udvikling. Det fremgår tillige, at bevaringsværdierne ikke blot omfatter enkeltstående kulturelementer som f.eks. bevaringsværdige bygninger og anlæg, men også helheder som f.eks. et havne- og industriområde.

Der er i Kommuneplan 2011 retningslinjer for kulturarv og bebyggelsesbevaring. H. C. Ørstedsværket fremgår som et værdifuldt kulturmiljø og en bevaringsværdig bygning. Der er retningslinjer med en beskrivelse af værkets bevaringsværdier, værkets sårbarhed, udviklingsmuligheder og nuværende sikring.

Flertallet finder ikke, at kommunen i forbindelse med vedtagelsen af kommuneplantillæg nr. 36 har haft pligt til at fastsætte yderligere retningslinjer for sikring af kulturmiljøet H. C. Ørstedsværket. Flertallet finder heller ikke, at kommunen har haft pligt til at fastsætte retningslinjer for de øvrige bygninger, som klager har omtalt, og som i kommuneplan 2011 ikke er medtaget som kulturværdier.

Efter planlovens § 11f, stk. 4, skal kommunen for de kystnære dele af byzonerne, ved kommuneplanrevisionen, vurdere de fremtidige bebyggelsesforhold, herunder bygningshøjder, med henblik på *at* ny bebyggelse indpasses i den kystlandskabelige helhed, *at* der tages hensyn til bevaringsværdige

helheder i bystrukturen og til naturinteresser på de omgivende arealer, *at* der tages hensyn til nødvendige infrastrukturanlæg, herunder havne, og *at* offentligheden sikres adgang til kysten.

Det fremgår bl.a. af lovbemærkningerne til denne bestemmelse, at hensigten er, at kommunen skal tilvejebringe et samlet grundlag for vurderingen af fremtidige projekter i forhold til såvel eksisterende bebyggelse som det omgivende kystlandskab, og at formålet er at sikre, at ny bebyggelse indpasses i både den bymæssige og den kystlandskabelige helhed. Planlovens § 11f, stk. 4, skal sikre, at der ikke kan planlægges for byggeri, der vil virke dominerende eller på anden måde i væsentligt omfang vil påvirke den kystlandskabelige helhed, uden at dette sker på baggrund af nøje planlægning og vurdering af virkningerne.

Vedtagelsen af kommuneplantillæg nr. 36 og heraf følgende mulighed for at øge bebyggelsesmulighederne i området, skal ses i sammenhæng med den nærmere planlægning for området, som er sket med vedtagelsen af lokalplan nr. 494. Flertallet finder således, at der i forbindelse med lokalplanlægningen er foretaget en vurdering af påvirkningen af de kystnære dele af planområdet, som forudsat i planlovens § 11f, stk. 4.

Efter planlovens § 16, stk. 4, skal der i redegørelsen til lokalplanforslag for bebyggelse og anlæg i de kystnære dele af byzonerne, der vil påvirke kysten visuelt, gøres rede for påvirkningen, og såfremt bebyggelsen afviger væsentligt i højde eller volumen fra den eksisterende bebyggelse i området, skal der gives en begrundelse herfor.

Kystbeskyttelseshensynet i planlovens § 16, stk. 4, er således ikke så tungtvejende som efter planlovens § 16, stk. 3, hvorefter der i kystnærhedszonen (landzone og sommerhusområde) skal redegøres for den visuelle påvirkning af omgivelserne. I eksisterende byzoner skal der kun gøres rede for påvirkningen af de kystnære dele af byzonerne, når bebyggelse og anlæg, som lokalplanen giver mulighed for, faktisk påvirker kysten. Bestemmelsen om visuel påvirkning af kysten finder ikke anvendelse, alene fordi det vil være muligt at se bygningerne og kysten samtidigt fra vand- og landsiden. Byggeriet skal have en vis effekt på kystlandskabet, før der er tale om påvirkning i lovens forstand.

Kommunen har redegjort for, *at* planområdet ligger 2,4 km fra kysten, *at* det planlagte byggeri ikke vil fremstå højere end eksisterende bebyggelse, samt *at* mellemliggende anlæg vil betyde, at området ikke opfattes som en del af kysten. Kommunen har på baggrund heraf vurderet, at de planlagte bebyggelser ikke vil påvirke de kystnære omgivelser. Flertallet finder heller ikke, at det byggeri, som lokalplanen giver mulighed for, har en sådan karakter, at bestemmelsen i § 16, stk. 4 finder anvendelse.

Flertallet giver herefter ikke medhold i disse klagepunkter.

3.2 VVM-redegørelsen

Der er ifølge VVM-bekendtgørelsen VVM-pligt for anlæg, der er i bekendtgørelsens bilag 1 eller på bilag 2, når der efter kriterierne i bilag 3 er truffet afgørelse om VVM-pligt.

Kommunen har vurderet, at Enghave Brygge projektet er omfattet af VVM-bekendtgørelsen bilag 2, *pkt. 11f infrastrukturanlæg, anlæg af vandveje og kanalbygning udenfor søterritoriet samt regulering af vandløb* og *pkt. 12b andre anlæg, anlæg til bortskaffelse af affald*.

3.2.1 Alternativer

Det fremgår af VVM-bekendtgørelsens bilag 4, at en VVM-redegørelse ikke skal indeholde en beskrivelse af alle de foreslåede alternativer, men alene en oversigt over de væsentligste alternativer, som bygherren har undersøgt, en oversigt over de væsentligste alternativer og alternative placeringer, som herudover har været undersøgt af VVM-myndigheden, samt en beskrivelse af konsekvenserne af, at anlægget ikke gennemføres (0-alternativet).

Det fremgår af Natur- og Miljøklagenævnets praksis om belysning af alternativer i sager om VVM, at alternativer, herunder også de alternativer, der er foreslået under den forudgående offentlige debat, skal behandles mere eller mindre indgående. Omfanget heraf er ikke nærmere fastlagt i lovgivningen, men der er ikke pligt til at udarbejde en VVM-redegørelse for alle de foreslåede alternative placeringer og/eller indretninger af det ansøgte projekt. Det er tilstrækkeligt, at oversigten giver offentligheden og politikerne en mulighed for at vurdere det ønskede projekt i forhold til andre realistiske alternativer. Det afgørende er, om der kan siges at være tilvejebragt det fornødne grundlag for en beslutning. Der kan således ikke kræves, at der foretages en indgående belysning af andre alternativer.

Det fremgår af VVM-redegørelsen, at planerne er udarbejdet ud fra, at der skal dannes en fliget kajfront ved opfyldning i varierende afstande fra den eksisterende havnefront, hvorfor et alternativ uden inddragelse af søterritoriet ikke kan sammenlignes hermed. Der er herefter alene redegjort for 0-alternativet.

Hvidbogen indeholder en mere uddybende redegørelse for, hvorfor andre alternativer ikke er rimelige og realistiske i forhold til målene for udnyttelse af området og infrastrukturinvesteringer m.v. Det er bl.a. anført, at der i kommuneplanen er fokus på at bo ved vandet og at skabe byrum langs havnen, samt at de overordnede retningslinier i kommuneplanen går ud på, at byudvikling fortrinsvist sker ved omdannelse og fortætning af industri- og havnearealer til moderne bydele. En byudvikling på et mindre areal uden inddragelse af søterritoriet vil medføre færre boliger, hvormed den kollektive trafik i understørres i samme grad, ligesom investeringer i infrastruktur ikke vil have samme samfundsøkonomi.

Flertallet finder herefter ikke, at det er en mangel ved VVM-redegørelsen, at der ikke foretaget vurdering af yderligere alternativer. Desuden findes 0-alternativet tilstrækkeligt belyst.

3.2.2 VVM-redegørelsens vurdering af miljørisici

a. Miljørisiko ved udgravning – boligø B og C

Klager har anført, at det er nødvendigt at foretage uddybning af havnen i det lavvandede område ud for samt udgravning under boligø B og C i forbindelse med spunsning og fundamentering samt etablering af p-kældre. Dette er ifølge klager ikke er tilstrækkeligt beskrevet i VVM-redegørelsen, ligesom metoder til opgravning, herunder risiko for spild og spredning, ikke er beskrevet. Det er klagers opfattelse, at udgravning i dette område indebærer en betydelig miljømæssig risiko.

Kommunen har henvist til, at det i VVM-redegørelsens afsnit 12.4 Vandgennemstrømning og vandkvalitet, miljøpåvirkninger i anlægsfasen (ved etablering af boligøer, kanaler, veje m.v.) er vurderet, at mindre lokale udgravninger af sediment vil være ubetydelige for havnens vandkvalitet. Kommunen har tillige henvist til Orbicons notat fra marts 2015 og det anførte om, at der ikke vil ske spredning af miljø- og sundhedsskadelige stoffer af nogen betydning.

Der er i VVM-redegørelsens afsnit 10, som bl.a. omhandler mulig jordforurening i de områder, hvor der udgraves til kanaler, redegjort for undersøgelsens omfang samt eksisterende forhold, herunder fordeling af jordmængder og forureningsklasser. Det er på grund af en nærmere vurdering konkluderet, at håndtering af jorden ikke vurderes at udgøre en påvirkning af miljøet og at der ikke er risiko for grundvandsressourcen. I afsnit 11, som omhandler ophvirvling af havnesediment ved anlæg af boligøer og forurening fra boligøer, er der tillige redegjort for den anvendte metode og eksisterende forhold. Vurderingen i dette afsnit går ud på, at påvirkningen i forbindelse med etablering af boligøerne vil være ubetydelig. Afsnit 12 omhandler påvirkning af vandgennemstrømning og vandudskiftning ved etablering af boligøer. Efter en gennemgang af metode og eksisterende forhold vurderes det at påvirkning af vandkvalitet i anlægsfasen, bl.a. henset til dybdeforhold, vil være ubetydelig.

Flertallet finder herefter ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering i VVM-redegørelsen, som er suppleret af efterfølgende vurdering af spredning af miljø- og sundhedsskadelige stoffer i Niras' notat fra marts 2015.

Parkeringskældre omtales nedenfor.

b. Forurening i kanalbunde

Klager har anført, at der kun er foretaget en grov screening (25 boringer) i VVM-redegørelsen og kun analyseret prøver ned til 4 m dybde, at miljøgifte under kommende kanalbunde ikke er undersøgt, at der er risiko for udsivning af toksiske stoffer gennem utæthed i spunsen samt for frigivelse heraf fra kanalbunde. Desuden undersøges jorden fra kanalbunden og dybere ikke fremadrettet.

Kommunen har henvist til Niras' notat fra februar 2015, om at undersøgelsen af jord er passende, og at VVM-redegørelsen viser, at jorden i kanalbunden (3,5-4 m under terræn) i 20 ud af 27 gravefelter er ren jord (klasse 0). Kommunen har desuden anført, at jorden undersøges i forbindelse med tilladelser efter jordforureningsloven.

VVM-redegørelsens afsnit 10 om mulig jordforurening, hvor der udgraves til kanaler m.v., indeholder en nærmere beskrivelse af undersøgelsens omfang, herunder omfanget af prøver (1 prøve/pr 1.000 t/ ned til 5 meters dybde) og boringer (25 for kanaler). Desuden er kortlægning af jordforurening beskrevet. Det konkluderes som anført, at håndtering af jorden ikke vurderes at udgøre en påvirkning af miljøet.

Flertallet finder herefter ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af mulig jordforurening.

c. Miljørisiko i forbindelse med fjernelse af metalobjekter fra havbunden

Klager har anført, at der er jernbaneskiner m.v. på havnebunden, og at fjernelse heraf kan medføre spredning af sediment, samt at dette ikke fremgår af VVM-redegørelsen.

Kommunen har henvist til, at havnebunden er afdækket for metalobjekter, og at det er anført i Orbicons supplerende notat fra maj 2015, at de respektive forsyningsselskaber skal gennemføre eventuel flytning af jernskinner og belyse de miljømæssige forhold herved i særskilte redegørelser.

VVM-redegørelsen indeholder i afsnit 11 om havnesediment en beskrivelse af de eksisterende forhold, herunder at der på havnebunden er forskellige former for affald og skrammel, herunder mindre stykker

metalskrot. Det er tillige her anført, at eventuel fjernelse af større objekter er en opgave for de rette myndigheder.

Flertallet finder ikke grundlag til at tilsidesætte kommunens faglige vurdering.

d. Miljørisiko i forbindelse med anlægsopgaver under boligøer og kanalbunde

Klager har anført, at VVM-redegørelsen ikke beskriver forureningen i den dybde, hvor der foretages anlægsarbejder for boligøerne og det tilstødende landområde (rørføringer m.v.), at de prøver, som foretages under anlægsarbejdet ikke er tilstrækkelige, og at rørføring under kanalbunde forudsætter pumpestationer for boligøerne, hvilket ikke er omtalt i VVM-redegørelsen.

Kommunen har hertil anført, at den konkrete placering af forsyningsledninger til boligøer sker i forbindelse med projekteringen. Kommunen har også henvist til det anførte i Orbicons notat fra maj 2015 om, at eventuelle forsyningsomlægninger belyses i særskilte redegørelser, at der tages jordprøver af den opgravede jord fra kanalerne, at boligøernes nærmere tilslutning til forsynings- og spildevandsnet sker i forbindelse med projektering af de enkelte øer, og at pumpebrønde i forbindelse med kloak- og spildevandsledningerne ikke vurderes at give anledning til gener.

Dette klagepunkt vurderes at omhandle udskydning af vurdering af en del af projektet og omtales derfor nedenfor i afsnit 3.2.5.

e. Dioxinforurening

VVM-redegørelsen skulle ifølge klager indeholde undersøgelser for dioxinforurening. Kommunen har henvist, at det fremgår af hvidbogen, at der ikke har været mistanke koncentrationer af dioxin i jorden på Enghave Brygge, og at der derfor ikke er foretaget nærmere undersøgelser heraf.

Som tidligere anført, er der ikke pligt til i en VVM-redegørelse at undersøge alle forhold - kun i det omfang, det findes relevant.

Flertallet lægger som oplyst i sagen til grund, at der ikke har været mistanke om dioxin i jorden på Enghave Brygge, og flertallet finder på denne baggrund ikke grundlag for at statuere, at VVM-redegørelsen på dette punkt er utilstrækkelig.

f. Opfyldning med forurenede jord og forurenede flyveaske

Klager har henvist til, at boligøerne med anvendelse af forurenede jord og forurenede flyveaske bliver defineret som deponeringsanlæg. Der er ifølge klager ikke dokumentation for, at der ikke er risiko for udsivning via spunsvægge til havnen. Klager mener, at der er forureningsrisiko ved nedbrydning af spunsvægge/spunslåse over tid, og der er ikke afværgeforanstaltninger. Klager har tillige anført, at effekten af det planlagte dæmnings- og sluseanlæg ved hovedindsejlingen som sikring mod stormflod ikke er vurderet. Anlægget vil ifølge klager påvirke vandgennemstrømning, og ophobning af miljøgifte, der siver ud gennem spunsen, kan true havnens vandkvalitet.

Kommunen har bemærket, at jord (ren jord og klasse 0, 1, 2 og 3 jord) fra kanalerne kan nyttiggøres som opfyld til boligøerne, samt at opfyldning af lettere forurenede jord i reguleres ved en miljøgodkendelse med vilkår.

Det er i VVM-redegørelsen vurderet, at håndtering af jord efter miljøvurderingsloven (anlægsfasen) ikke udgør en påvirkning af miljøet. Det er om driftsfasen vurderet, at der potentielt kan forekomme udsivning af forurenende stoffer fra boligøerne, men at udsivning gennem en spunsvæg generelt vil være tilnærmelsesvis nul og kortvarig.

Flertallet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af miljøpåvirkningen ved opfyldning med forurenede jord og forurenede flyveaske.

g. Øget risiko for katastrofe ved brand eller eksplosioner

Det er klages opfattelse, at VVM-redegørelsen skulle have indeholdt en risikovurdering for så vidt angår fremkommelighed i tilfælde af brand/eksplosion. Kommunen har redegjort for, at der i planlægningen er taget højde herfor, samt at hensyn hertil vil indgå i byggesagsbehandlingen.

Flertallet finder ikke, at en sådan vurdering af fremkommelighed er omfattet af VVM-reglernes krav om vurdering af et anlægs direkte og indirekte påvirkning af de faktorer, som fremgår af VVM-bekendtgørelsens § 5, stk. 2.

3.2.3 Kumulative effekter

Klager har anført, at VVM-redegørelsen ikke tager højde for projektets kumulative virkning med kommunens tilladelse efter miljøbeskyttelseslovens § 27⁸.

Dette klagepunkt vurderes at omhandle udskydning af vurdering af en del af projektet og omtales derfor nedenfor i afsnit 3.2.5.

3.2.4 Påvirkning af rekreative muligheder i havnen og kulturhistoriske bevaringsværdier

Klager har overordnet anført, at VVM-redegørelsen ikke i tilstrækkeligt omfang belyser projektets effekt på rekreative muligheder i havnen, herunder roeres sikkerhed og kulturhistoriske bevaringsværdier. Det er bl.a. anført, at den forventede øgning af motorbådstrafikken i Tømmergraven vil forringe forholdene for roerne i Københavns Roklub og husbådene i Tømmergraven i en sådan grad, at der er risiko for, at roklubben og husbådene må flytte fra området, og at dette ikke er belyst.

VVM-redegørelsen indeholder en gennemgang af påvirkningen af områdets kulturarv, herunder H. C. Ørstedsværket og de bevaringsværdige bygninger, samt af påvirkningen af de rekreative interesser, herunder forholdene for roere. Disse vurderinger er fastholdt og udbygget i hvidbogen.

Det fremgår bl.a. om skibstrafik, at havneløbet indsnævres, hvorfor besejlingsforholdene forventeligt ændres, og at der ansået vil være en forøgelse af skibstrafikken, men at denne ikke vil medføre betydelige negative påvirkninger af skibstrafikken. Det fremgår om fritidssejlad, at der bliver større muligheder for udnyttelse af området til rekreative formål. Det fremgår bl.a. om husbåde, at der forventes relokalisering ved kajfronter i anlægsfasen, men at der i driftsfasen kan placeres husbåde langs øerne. Det er om roere anført, at projektet kan medføre en forbedring af sikkerheden.

---

⁸ § 27. Stoffer, der kan forurene vandet, må ikke tilføres vandløb, søer eller havet, ligesom sådanne stoffer ikke må oplægges således, at der er fare for, at vandet forurenes. Der kan dog efter § 28 gives tilladelse til, at spildevand tilføres vandløb, søer eller havet.

§ 28. Kommunalbestyrelsen giver tilladelse til, at spildevand tilføres vandløb, søer eller havet, jf. dog stk. 2...

Flertallet finder, at kommunen har foretaget tilstrækkelige vurderinger af påvirkningen af disse forhold i VVM-redegørelsen.

Flertallet giver herefter ikke medhold i klagepunkterne vedrørende VVM-redegørelsen.

3.2.5. Udskydelse af dele af VVM-vurderingen

Det fremgår af VVM-redegørelsens ikke tekniske resume, at redegørelsen omfatter etablering af bebyggelse incl. 10 boligøer og udgravning af kanaler. Det fremgår mere detaljeret om afgrænsningen af VVM-redegørelsen, at der hovedsagligt fokuseres på virkningerne ved etablering og opfyldning af boligøer samt udgravning til kanaler. Det fremgår desuden, at detaljerne omkring processen for det enkelte byggefelts videre bebyggelse ikke kendes på nuværende tidspunkt, og at detaljeret planlægning af hver byggefelt/boligø først foretages tættere på realiseringstidspunktet. VVM-redegørelsen er derfor udarbejdet således, at de udfoldelsesmæssige rammer, indenfor hvilke projektets virkninger forventes at holde sig, afgrænses. Det fremgår tillige, at en underjordisk gasledning og elkabler forventes omlagt ved projektets realisering, men behandles i en selvstændig redegørelse.

Kommunen har under klagesagen bl.a. oplyst, at Trafikstyrelsen har meddelt principiel tilladelse til projektet, og at endelig tilladelse er betinget af styrelsens godkendelse af et detailprojekt. Kommunen har oplyst, at ansøgningen til detailprojekterne for boligøerne vil indeholde en nærmere beskrivelse af opfyldning/udgravning m.v. Det er tillige oplyst, at omlægning af forsyningsledninger er særskilte projekter, som behandles af relevante myndigheder, når projekterne er relevante og tilstrækkeligt konkrete, og at miljøspørgsmål ved eventuelle forsyningsomlægninger belyses i særskilte redegørelser.

Klager har anført, at kommunen lægger op til miljøvurdering af delprojekter, efterhånden som projektet skrider frem, og at det er i strid med VVM-reglerne, at der ikke foretages en VVM-redegørelse af det samlede projekt. Klager har anført, at der skal være p-kældre under øerne.

En VVM-redegørelse skal som udgangspunkt omfatte alle relevante aspekter ved det ønskede anlægsprojekt. Redegørelsen skal således afdække anlæggets sandsynlige væsentlige indvirkninger, og der er ganske snævre grænser for en udskydelse af en nærmere vurdering af et anlægs indvirkning på miljøet i en bestemt henseende.

P-kældre er omtalt i lokalplanen. Udgravning til kældre er endvidere omtalt i VVM-redegørelsens projektbeskrivelse og afgrænsning. Ligeledes omtaler VVM-redegørelsens afsnit 12 eventuelt senere arbejder med p-kældre. Flertallet lægger på grund af oplysningerne i plangrundlaget til grund, at projektet ikke på nuværende tidspunkt omfatter p-kældre.

Som anført ovenfor, foretages der først en detaljeret projektering af hvert byggefelt/boligø, herunder eventuelt p-kældre, tættere på realiseringstidspunktet, og der skal ansøges om særskilt tilladelse til disse, ligesom omlægning af forsyningsledninger er særskilte projekter, som behandles, når projekterne er konkretiserede. Der er således tale om, at den principielle tilladelse til projektet skal følges op af senere tilladelser til konkrete projekter.

Det aktuelle projekt har således på nogle punkter en mere overordnet karakter og skal efterfølgende udmøntes gennem en mere detaljeret projektering. Den overordnede karakter afspejles i VVM-redegørelsen, der som konsekvens heraf heller ikke forholder sig til projektet i alle detaljer.

Det er på det foreliggende grundlag flertallets vurdering, at den detaljerede projektering skal ligge inden for rammerne af VVM-redegørelsen, og at der således ikke er tale om, at vurderingen af anlæggets virkning på miljøet er udskudt for så vidt angår enkelte, centrale eller integrerede dele.

Flertallet vurderer på baggrund af sagens oplysninger særligt om rørføring/forsyningsledninger, at der er tale om projektering, som har en nøje sammenhæng med den øvrige detailprojektering, som endnu ikke har fundet sted. Denne del af anlægget er derfor på nuværende tidspunkt ikke tilstrækkeligt konkretiseret, herunder med hensyn til placering. Flertallet finder derfor, at der heller ikke her er sket en udskydelse af vurderingen af virkning på miljøet i strid med VVM-reglerne.

Det bemærkes særligt om p-kældre, at flertallet, som ovenfor anført, lægger til grund, at disse ikke på nuværende tidspunkt er omfattet af projektet.

Det bemærkes, at efterfølgende ændringer eller udvidelser af projektet skal vurderes efter VVM-bekendtgørelsen *bilag 2, punkt 14 "Ændringer eller udvidelse af anlæg i bilag 1 eller 2, som allerede er godkendt, er udført eller er ved at blive udført, når de kan være til skade for miljøet(ændring eller udvidelse som ikke er omfattet af bilag 1)",* jf. bilag 2 punkt 11a "Infrastruktur anlæg, anlægsarbejder i byzone".

3.3 VVM-tilladelsen

Efter planlovens § 11 g, stk. 4, kan miljøministeren fastsætte regler om, at anlæg, der er omfattet af § 11 g, stk. 1 (VVM-pligt), ikke må påbegyndes uden kommunalbestyrelsens eller ministerens tilladelse. De nærmere regler herom findes i VVM-bekendtgørelsen.

Det følger af VVM-bekendtgørelsens § 2, stk. 8, nr. 2, at et anmeldt anlæg ikke må påbegyndes, før den kompetente myndighed skriftligt har meddelt tilladelse (VVM-tilladelse) til at påbegynde anlægget efter en vurdering af anlæggets virkning på miljøet (VVM-procedure) i henhold til bestemmelserne i § 7.

Nævnet kan i forbindelse med prøvelse af en VVM-tilladelse tage stilling til, om der bør meddeles tilladelse samt til den nærmere udformning af vilkår m.v. Det bemærkes, at der hverken i VVM-direktivet eller i de danske VVM-regler er krav om, at VVM-pligtige projekter kun kan tillades, hvis væsentlige miljøpåvirkninger kan fjernes eller reduceres. Det kræves alene, at projektet er undergivet et tilladelseskra, og at vurderingen foretages, før der meddeles tilladelse.

Fastsættelse af vilkår beror på en konkret vurdering i det enkelte tilfælde, og i øvrigt gælder de sædvanlige betingelser for vilkårsfastsættelse, herunder at der skal være et rimeligt forhold mellem vilkår og tilladelse.

Der kan i en VVM-tilladelse alene antages at være pligt til at fastsætte vilkår, der er anset som en forudsætning for accept af projektet.⁹

Det fremgår af VVM-redegørelsen, at den eneste afværgeforanstaltning, der potentielt kan blive nødvendig i forhold til Natura 2000-området, vil være en lukning af slusen ved Sjællandsbroen for at undgå

---

⁹ Se i overensstemmelse hermed Helle Tegner Anker, Planloven med kommentarer - side 278, 1. udgave, 1.

transport af materiale, der eventuelt opslæmmes fra byggeområdet. VVM-tilladelsen indeholder et vilkår om, at der skal iværksættes de afhjælpende foranstaltninger, som kommunen vurderer nødvendige, hvis der konstateres transport af opslæmmet materiale fra projektområdet til Natura 2000-område nr. 143. Klager mener ikke, at der er overensstemmelse mellem VVM-redegørelsen og VVM-tilladelsens vilkår, da VVM-redegørelsen forudsætter lukning af slusen, når anlægsaktiviteter medfører risiko for op-hvirvling af forurenede sediment, mens VVM-tilladelsen kun kræver afværgeforanstaltninger ved konstatering af faktisk spredning.

Et flertal på 8 af nævnets medlemmer finder, at VVM-tilladelsen af 26. marts 2015 skal stadfæstes, dog således at der indsættes følgende nye vilkår:

“Ved risiko for transport af opslæmmet materiale fra projektområdet til Natura 2000-område nr. 143 skal der iværksættes de afhjælpende foranstaltninger, som kommunen vurderer nødvendige, herunder skal det vurderes, om slusen ved Sjællandsbroen skal lukkes.”

Flertallet stadfæster herefter VVM-tilladelse af 26. marts 2015 med det nye vilkår.

3.4 Mindretallet

Mindretallet (Pelle Andersen-Harild) stemte for at give klageren medhold i, at kommunens VVM-redegørelse ikke var tilstrækkeligt dækkende og påpegede, at der ifølge planloven ikke kan udarbejdes lokalplaner på søterritoriet uden, at der er tungtvejende grunde herfor. Sådanne grunde er ikke angivet i lokalplanen. I VVM-redegørelsen er ikke angivet undersøgelser af dioxin, selv om der er angivelser af mulig dioxindeponering i området. Slusen i Sydhavnen skal lukkes i tilfælde af sydgående strøm for at undgå risiko for sedimentdeponering på vegetationen i Natura 2000-området i Kalvebodområdet. Strømhastigheden kan være så stor og afstanden til Natura 2000-området så kort, at skader kan opstå inden myndighederne når at reagere.

Sammenfatning

I overensstemmelse med flertallet giver Natur- og Miljøklagenævnet herefter ikke medhold i klagen over Københavns Kommune afgørelse af 27. november 2014 om endelig vedtagelse af lokalplan nr. 494 Enghave Brygge og kommuneplantillæg nr. 36 med miljørapport, som herefter står ved magt. Der gives heller ikke medhold i klagen over Københavns Kommunens VVM-redegørelse, som herefter ligeledes står ved magt.

VVM-tilladelsen af 26. marts 2015 stadfæstes, dog således at der indsættes følgende nye vilkår:

“Ved risiko for transport af opslæmmet materiale fra projektområdet til Natura 2000-område nr. 143 skal der iværksættes de afhjælpende foranstaltninger, som kommunen vurderer nødvendige, herunder skal det vurderes, om slusen ved Sjællandsbroen skal lukkes.”

På nævnets vegne

Line Lage
Fuldmægtig

Afgørelsen er sendt pr. e-mail til:

JM DANMARK A/S: npm@jmdanmark.dk

NPV A/S: info@npv.as

Udviklingselskabet By & Havn I/S: Info@byoghavn.dk

Byens Ejendom ApS: byensejendom@byensejendom.dk

Susanne Bro: susannebro@dadlnet.dk

Københavns Kommune, sagsnr.: 2014-0237291: CJ7C@tmf.kk.dk / A32W@tmf.kk.dk /
ansor@tmf.fkk.dk / okf@okf.kk.dk

Nordicom A/S: nordicom@nordicom.dk